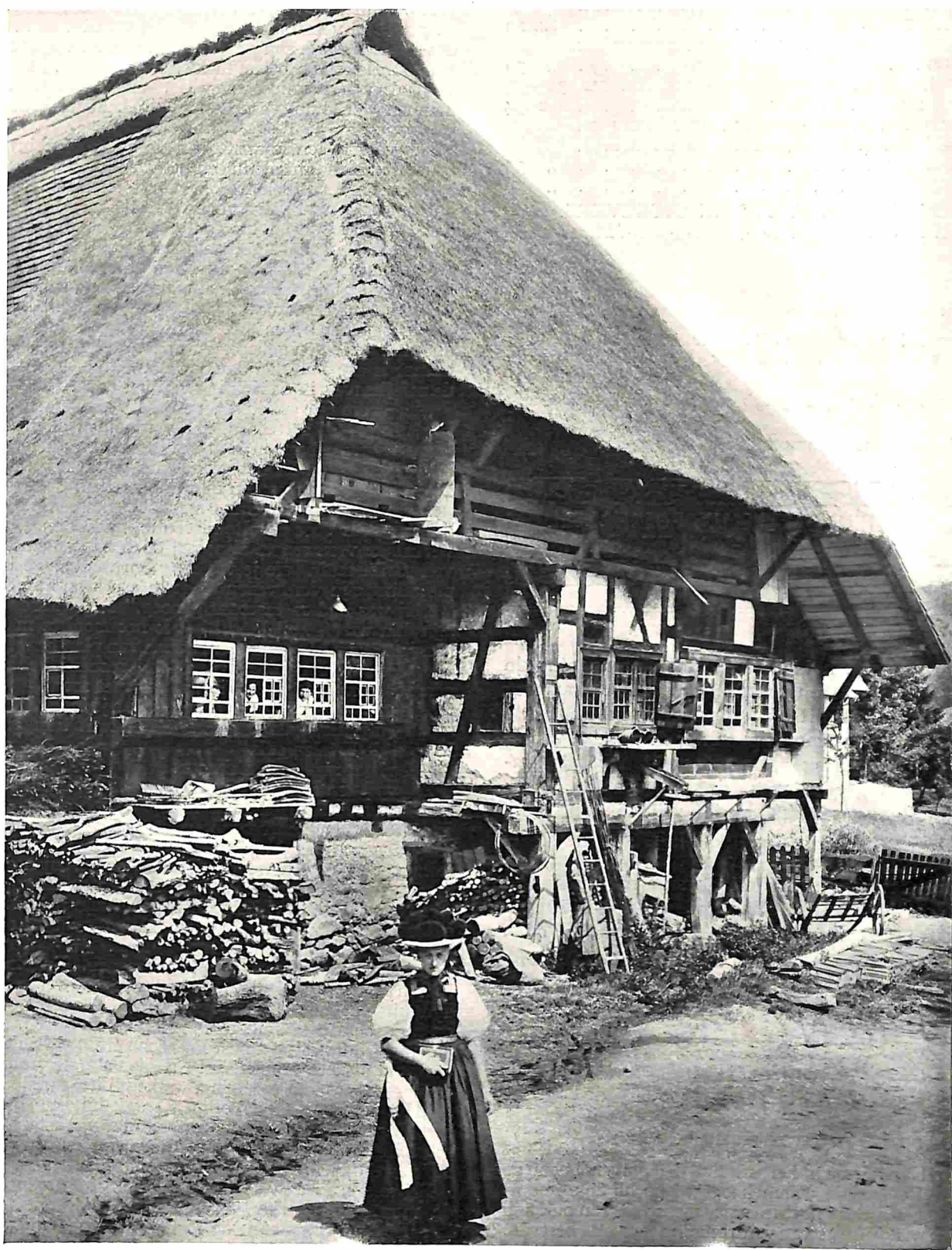

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 3.

ZATERDAG 17 JANUARI 1920.

HUIS IN HET GUTACH-DAL (SCHWARZWALD).
OP DEN VOORGROND VROUW IN ZONDAGSCHE KLEEDERDRACHT.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HUIS IN HET GUTACH-DAL (SCHWARZWALD), ILL.	BLZ. 25
KINDEREN DER ZEE (3), NAAR HET ENGELSCH VAN H. DE VERE STACPOLE	26
HET VAN LOOSEN-HUIS TE ENKHUIZEN	27
HEENVLIET EN DE RUïne RAVESTEIN, DOOR K. L. SCHAMP, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 28—31
KWAÏDAN, OF GEHEIMZINNIGE VERHALEN UIT HET OUDE JAPAN, DOOR LACFODIO HEARN	BLZ. 29
EENIGE WESTFRIESCHE WOORDEN, UITDRUKKINGEN EN GEBRUIKEN, DOOR J. SCHUITMAKER CZN.	30
CULEMBORG (SLOT), DOOR TOM SCHILPEROORT, GEÏLL.	BLZ. 32—35
BOEKBESPREKING, DOOR J. C. MUYEN EN L.	BLZ. 34
„KID”, (GESCHIEDENIS VAN EEN HOND), UIT HET ENGELSCH VAN RICHARD HARDING DAVIS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ-SCHÖNBERG	35
OP MARKEN, ILLUSTRATIE	36

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men geheve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Aan onze abonné's!

Eenige weken geleden hebben wij in een prospectus de verwachting te kennen gegeven, dat met den nieuwen jaargang de abonnementsprijs van dit blad niet verhoogd behoefde te worden. Tot ons leedwezen zijn echter de prijzen, vooral van drukken, dermate gestegen, en nog wel terwijl dit nummer al voor de pers gereed was, dat wij voor de keuze geplaatst zijn de uitgave te staken of den prijs te verhoogen. Wij kozen het laatste in de hoop, dat onze abonné's ons mooie blad genoeg waardeeren om het trouw te blijven. Wij moeten den abonnementsprijs ingaande met dit eerste nummer van den jaargang 1920, stellen op f17.50 per jaar; fr. p. p. f19.—; voor Indië en het buitenland f22.50.

DE UITGEVERS.

KINDEREN DER ZEE.

3) Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.

BOEK I.

DE VROUW OP HET STRAND.

IJSLANDSCHE ponies en het schuim der golven tegen de rotsen van Reykjavik, waren hoogstwaarschijnlijk de oorzaak geweest van deze nachtmerrrie, maar het kon ook zijn dat het een visioen was van verdrinken in een vorig bestaan. Wie zal het zeggen?

Zeker is het, dat deze droom telkens opnieuw terugkwam in zijn leven en dan was hij er dagenlang van onder den indruk en niet zelden was deze de voorbode geweest van leed.

Het was zijn „slechte droom.”

De boot bleef een oogenblik in de lucht hangen, als wachtte zij op een gunstige gelegenheid, en schoot toen op een lange, rollende golf naar het strand toe.

Met gekraak werden de riemen binnengehaald, en de mannen, overboord springend, duwden haar, tot aan de dijen in het water loopend, op het zand.

De boot en de nieuwaangekomenen werden omringd door de

telegraafbeambten en bewoners van het eiland. Eerstgenoemden spraken Fransch, en Briem begon dadelijk met hen te onderhandelen.

Op ongeveer twaalf meter afstands stond een groep vrouwen, even verschillend van Japansche vrouwen, als Engelsche eiken van verwrongen Japansche pijnboomen.

Zij waren groot voor hun ras, bruin verbrand, gezond en mooi, en stonden naar de vreemde zeelieden te kijken, hen klaarblijkelijk bespottend.

„Dat zijn de vrouwen waar ik je van vertelde,” zei Magnuss, „de vrouwen die de mannen het werk laten doen en hen slaan wanneer zij weigeren. Zij wonen in het dorp dat je daarginds kan zien, waarvan de daken boven de zandheuvels uitsteken.”

„Hoe zit het met dat pond tabak en het paar nieuwesschoenen?” vroeg Helgi Olsen, die ook tot degenen behoorde die aan land was gegaan. „Je zult een plannetje moeten bedenken om ze te krijgen, denk ik.”

„Kom maar mee,” sprak Ericsson, „en jelui zult zien.”

Door Olsen en Magnuss gevolgd, slenterde hij naar de groep vrouwen, die, toen zij de drie mannen zagen aankomen, hun gelach en gebabbel verdubbelden, iets dat nu niet bepaald vleidend voor deze scheen. Ericsson was woedend en vast besloten die ginnegapende meisjes een beleefdheidslesje te geven. Hij kon nu best het verhaal van Magnuss over het onder den pantoffel zitten der mannen en hun vernederende behandeling door de vrouwen gelooven.

De voorste en knapste van de groep, een bruin verbrand en brutaal uitzienend meisje in een blauwe kimono, sloeg geen oogenblik haar oogen neêr toen hij op haar toetrad, zij wendde het hoofd om ten einde haar vriendinnen de een of andere grap toe te roepen; het volgende oogenblik echter werd zij bij de hand gegrepen en snel in de rondte gedraaid door den lachenden reus en onder dit ronddraaien geslagen door een groote hand.

Toen ving hij haar op in zijn armen, kuste haar en zij beet hem.

Hij bracht de hand aan zijn kin, waar hij bijna tot bloedens toe was gebeten, en het meisje, wegspringend en achtervolgd door het gelach en gehoon der andere vrouwen, — de menschelijke natuur is altijd sterker dan de vrouwelijke — verdween zij tusschen de zandheuvels in de richting van het dorp.

„Zij heeft mij gebeten,” sprak Ericsson lachend.

„Kijk eens,” zei Olsen, „ze verdwijnen allemaal.”

De vrouwen hadden zich omgewend en gingen terug naar het dorp, lachend onder het gaan, en zelfs nu nog scheen hun lachen gericht tegen Ericsson en zijn metgezellen.

„Zij hebben iets slechts over zich,” beweerde Magnuss, die zeer gevoelig was voor occulte ideeën en invloeden. „Zij schijnen geen werkelijke vrouwen te zijn; mij doen zij denken aan de vrouwen van Grimstadir, die je toelachen en wenken ze te volgen, tot ze plotseling zijn verdwenen en je in een zwart moeras ondergaat.”

„Zij was anders tastbaar genoeg,” zei Ericsson, die nog steeds zijn kin wreef, „bij Isten! het is het mooiste meisje, dat ik ooit in mijn armen heb gehouden, ik ben van plan haar het hof te maken en voor wij vertrekken zal zij mij gezoend hebben ook, of mijn naam is geen Ericsson. Wie wedt er met me?”

„Ik wed om een flesch jenever dat je het niet gedaan krijgt,” sprak Magnuss, „als wij naar Reykjavik teruggaan, zal ik hem koopen en betalen ook.”

„Top,” antwoordde Ericsson.

Zij voegden zich bij de mannen, die bij de boot stonden. Briem had het gevalletje met het meisje gezien en er om gelachen, de Japansche telegraafbeambten eveneens; de werklieden echter, aangenomen door de Japanners om met het graven behulpzaam te zijn, bleven onbewogen. Daarop togen zij aan den arbeid. De spaden deden het zand omhoog stuiven en terwijl de anderen het werk voortzetten, vielen Ericsson en zijn makkers op den medegebrachten mondvoorraad aan, zich terwijl zij aten met de Japanners onderhoudend.

Ericsson en Magnuss spraken Fransch, Engelsch en Deensch buiten hun moedertaal, het IJslandsch — want de IJslanders zijn uitstekende taalkundigen, en zelfs de armste kinderen leeren op hun scholen tenminste Deensch en Engelsch. De grootste der Japanners, die ook het best Fransch sprak, gaf lachend zijn verwondering er over te kennen, dat Ericsson aan de vrouwen had kunnen ontkomen, na de beleediging, welke hij het meisje had aangedaan.

„Het is een vreemd volkje,” sprak hij „en eigenlijk heelmaal niet Japansch *). Het zijn echter flinke werklusters, zij duiken naar schelpdieren, waarnaar zij tusschen de rotsen zoeken. Zij zullen wel dadelijk nu de eb komt hiermede beginnen. Kijk maar!”

Hij wees naar de rotsen in zuidelijke richting, waar men nu ook de vrouwen kon zien, die, de ebbe volgend, tusschen rotsen in spleten en rotspoelen op jacht waren naar hetgeen zij hoopten te vinden.

„Nu zij toch allemaal aan het visschen zijn,” sprak de Japanner, „zou het 't goede oogenblik zijn om hun dorp te gaan bezichtigen. Heeft u daar lust in?”

Ericsson wendde zich tot Briem, kreeg verlof en volgde den Japanner met Magnuss en Olsen over het zand en tusschen de zandheuvels door tot zij het eerste huis van het dorp bereikten, een klein houten gebouwtje, waarvan de open deur toegang gaf tot een vertrek. Op den grond lag een mat, verder was er geen

*) Een soortgelijke kolonie van dit menschenras komt voor in de provincie Shima.

huisraad te bespeuren, met uitzondering van een „hibachi” en een opgerolde matras in een hoek. Bij de deur hing een kooitje, waarin een krekel zong, de warme lucht doordringend met zijn fijne, schrille, eindeloze klankgeluiden.

Het zag er netjes uit.

„Dit is de woning van het meisje dat ge met uw hand hebt geslagen,” sprak de Japanner. „Zij woonde hier met haar moeder, die onlangs is gestorven. Nu woont zij hier alleen.”

Nu kwamen zij aan het naastbijzijnde huis, een twintig meter verderop, en toen zagen zij den eersten man van het dorp.

Hij stond aan de waschtobbe en wreef over eenige kledingstukken. Het was een bescheiden persoonlijkheid, met een kort blauw vest aan, en bloote armen; de uitdrukking op zijn gezicht was eene van verbijstering, als moest hij onophoudelijk denken aan iets dat hij had vergeten te doen. De Japanner richtte het woord tot hem en hij antwoordde, zonder echter langer dan een seconde de oogen op te slaan, als schaamde hij zich over zichzelf en de bezigheden die zijn bestaan vulden. In het huis daarnaast zagen zij dat een man was binnengeslopen, die de deur afsloot en grendelde.

Eigenlijk had de geheele mannelijke bevolking van het dorp hetzelfde gedaan; elke deur was gesloten, ofschoon men van binnen leven hoorde en van tijd tot tijd ook het geschreeuw van een klein kind, dat door zijn onnatuurlijken verzorger werd zoet gehouden.

Ericsson barstte in een schaterend gelach uit.

„Nu, als ik dat nu niet met eigen oogen had gezien, zou ik het nooit geloofd hebben,” sprak hij.

„De mannen laten alles zoo maar met zich doen, omdat zij niet kunnen zwemmen,” antwoordde de Japanner. „Die vrouwen leven gewoonweg in het water, zij kunnen wel acht vadem diep naar schelpdieren duiken, zij zullen nu met de eb ook wel in het water zijn.”

Ericsson wierp een blik in de richting der rotsen. Van dezen kant van het dorp had men er een goed gezicht op.

„Nou, daar komt een vrouw aan, die er nu juist niet naar uitziet dat zij goed zou kunnen duiken,” sprak Magnuss, naar een gestalte wijzende die naderbij kwam.

De Japanner wierp een blik op haar.

„Ladresse,” zeide hij.

Magnuss kende dit woord niet, zag echter spoedig wat het beteekende.

Het gezicht der vrouw, gedeeltelijk onder een kap verborgen, zag er uit alsof het door een sneeuwstorm was gegaan.

„Het is een melaatsche,” zeide hij. Dit was niet de eerste maal dat hij er een zag, want hij had te Reykjawik het leprozenhuis bezocht.

„Oui, lépreux,” antwoordde de Japanner. „Er zijn er een stuk of dertig, veertig hier, zij leven geheel apart in een dorpje verderop.” Hij wees naar het Zuiden, en Ericsson draaide zich om.

Het zien van de besmette vrouw deed hem huiveren.

„Waar ga je naar toe?” vroeg Magnuss.

„Beneden naar de rotsen,” antwoordde Ericsson en hij sloeg den weg in naar de zee.

Hij hoorde dat Magnuss met den Japanner praatte en lachte. Daarna Magnuss's stem welke hem toeriep: „Pas maar op voor die vrouwen, ze zouden je wel eens kunnen onderdompelen.”

Ericsson ging verder zonder hierop te antwoorden, bereikte de rotsen en begon deze te beklimmen.

Ofschoon te Reykjawik geboren, was Ericsson geen echte IJslander: zijn vader was van Deensche afkomst, en door de familie zijner grootmoeder had hij Fransch bloed in de aderen. Het was misschien de vermenging met het Gallische bloed, dat hem de neiging gaf tot ridderlijkheid en het vrouwelijk geslacht. Waar het de vrouwen betrof, was hij een woesteling, en toch, vreemd genoeg, geen lichtmis in de ware beteekenis van het woord. Hij koesterde mooie gedachten omtrent de vrouwen; tot dusverre echter had hij nog nooit hart getoond. Hij kon een meisje achtervolgen en op haar verliefd raken en maken dat ook zij op hem verliefd werd (dit was wel het voornaamste); dan verkoelde zijn hartstochtelijke liefde, hij ging weg en verliet haar, om haar nooit wéér te zien, of zelfs ook maar aan haar te denken.

Het was een soort van dronkenschap. Men zou kunnen zeggen dat hij dronken was van vrouwen en meisjes, en zijn verleden vol was van ledige wijnflesschen.

De lagere uitingen van liefde hadden voor hem geen bekoring; voor hem betekende een vrouw slechts dan iets, wanneer het hem gelukte het vonkje van liefde in haar aan te blazen tot een vlam.

Ericsson klom van de rotsen, die met groen, slipperig zeewier waren bedekt.

Hij zou allerlei vreemdsoortige dingen hebben gevonden indien hij in de poelen en tusschen de rotsen had gezocht. De Japansche zee verbergt veel wonderlijke schepselen in haar diepten. De zee rondom de Japansche kusten is verschillend van iedere andere zee. Haar bodem zou, wanneer hij zichtbaar werd, den toeschouwer verschrikken, alleen reeds door de bergen en spleten die te zien zouden komen. Op een plaats, de Tuscarera-diepte genaamd, geeft het peillood een diepte aan van meer dan vijf mijlen, en dit onderzeesche landschap dat met geen op aarde te vergelijken is, is steeds aan het schudden en veranderen onder den invloed van een aardbeving. Soms wordt een geheele kustlijn bedolven door een reusachtigen vloedgolf, welke zijn ontstaan dankt aan een van de onderzeesche uitbarstingen, en bij zulke diepten en zulke aardbevingen worden groote voorwerpen die zich in

de verste diepten bevinden soms losgerukt en naar de oppervlakte geslingerd, als om aan te toonen wat de goden daar beneden uitrichten.

Eenige jaren geleden kwam op den westelijken oever een inktvisch aan land. Hij mat dwars over het lichaam meer dan tien meter.

In de kleine poelen tusschen de rotsen vindt men kleine inktvissen en décapoden, de grootste zeesterren en schelpdieren in de vreemdsoortigste gedaanten. Toen Ericsson onderweg was, ontdekte zijn oog een stuk rots, hetwelk geheel verschillend was van de andere: bruin als zandsteen en getakt als de koraaltakken op den bodem der zee. Hij trok er een tak af, en zie, de tak was niets anders dan de schuilplaats van een grooten worm, een dikken, bruinen, bewegingloozen worm, gelijk aan dien welke men vindt in de kern van het getakte koraal. Alle rotsen bleken door wormen te zijn gebouwd, zooals bij het bovengenoemde het geval was, alleen hadden zij hier zand gebruikt, inplaats van de kalkdeelen uit het zeewater.

Hij ging verder, de diepe poelen, die altijd gevaarlijk zijn, vermijding. In open zee is een inktvisch niet gevaarlijk, een zwemmer schrikt hem af, doch een inktvisch in een diepen pool tusschen de rotsen zal werktuigelijk een man grijpen en dooden, meer uit vrees dan wel uit woede of honger. Daar hij niet kan ontsnappen, valt hij aan. Ontvluchten en aanvallen zijn de twee wetten die zijn leven beheerschen.

Ericsson kon niets van de vrouwen zien, tot hij op een plaats kwam, waar de overhangende rotsen een natuurlijke haven vormden.

Bij ebbe verdwenen ook de golven; het water stroomde nu rustig, rimpelloos, met saffierblauwe kleur, tusschen de rotsen kabbelend, lokkend en spelend met hunne baarden van zeewier, zooals een zeemeermin zou spelen met den baard van Neptunus.

Ericsson bleef staan aan den rand van het diepe water. Hij kon de vrouwen nu zien. Het meertje aan welks oever hij zich bevond, was ongeveer een derde mijl lang en zeventig meter breed, en lag met de langste zijde langs de kust. Rotsen verhieven zich in het midden, een klein eiland vormend, maar de bodem bestond uit wit zand, hetgeen duidelijk zichtbaar was op een diepte van vijftien meter. Het was een paradijs voor schelpdieren, en hoewel het door honderden openingen in verbinding stond met de zee, was het beschermd tegen het draaien en zuigend trekken der stroomingen. Het smaragdgroene water was helder als kristal. Ronde kwallen dreven rond, bleven een oogenblik zichtbaar en verdwenen dan weer; soms, ver beneden, ging een zilveren wolk voorbij, als voortgedreven door den een of anderen onderzeeschen wind: het was een school kleine vissen; slierten zeegras schitterden als juweelen in de zon. Maar Ericsson zag van al deze dingen niets; zijn blik was gevestigd op het verder af gelegen rotsachtige eilandje in het midden van het meertje. Het was klaarblijkelijk het uitgangspunt der vrouwelijke duikers. Hij kon, als zij er omheen zwommen, hare hoofden zien alsof zij zeerobben waren, en als een robbenjager bespiedde hij hen.

Toen, plotseling, terwijl hij nog keek, hoorde hij een geluid als het geschreeuw van zeemeewen. Zij hadden hem gezien en hij vermoedde dat zij hem uitlachten.

(Wordt vervolgd).

Het Van Loosen-huis te Enkhuizen.

De heer D. Brouwer te Enkhuizen schrijft ons:

Het wil mij voorkomen, maar ik ben volkomen leek op dit terrein, dat er in het snijwerk van den schoorsteen groote overeenkomst bestaat met dat van de schoorsteenversieringen in de Regentenkamers van het Gereformeerde Weeshuis. Ik kan mij niet herinneren, of die ook reeds in „Buiten” zijn afgebeeld. *)

Nu is mij uit het archief van het Weeshuis bekend, dat het snijwerk voor de Regentenkamers is geleverd door Pieter de Nicolo, waarvoor in de kasboeken staat genoteerd:

aan Pieter de Nicolo voor snijwerk	27 April 1740 f	50.—
	28 Dec. 1740 „	275.—
	29 Maart 1741 „	115.—
	30 Aug. 1741 „	200.—
	Totaal f	640.—

Die bewerking valt ongeveer in denzelfden tijd als de bouw van 't Van Loosen-huis en 't is dus niet onmogelijk, dat het kunstsniwerk in dit huis ook afkomstig is van denzelfden Pieter (ook wel aangeduid Pierre) de Nicolo. (De leveranties voor goudleerbehangen in beide gebouwen zijn ook van dezelfde fabriek).

De marmeren schoorsteenmantels in 't Weeshuis, die eveneens overeenkomst vertoonen met die in 't Van Loosenhuis, zijn geleverd door François Absiel.

Omtrent Pieter de Nicolo is mij verder niets bekend, dan dat hij ook den predikstoel in de Luthersche kerk (1735) heeft bewerkt en dat hij in 1760 te Enkhuizen is gestorven (27 Mei 1760 begraven in de Zuiderkerk).

Misschien interesseeren u deze aantekeningen en hebt u wel eens gelegenheid om te zien, of er werkelijk reden is, om Pieter de Nicolo ook aan te merken als den auteur van de artistieke bewerkingen in 't Van Loosen Huis.

*) Nog niet. Red.

Foto C. Steenbergh.

DE RUÏNE RAVESTEIN BIJ HEENVLIET.

HEENVLIET EN DE RUÏNE RAVESTEIN.

HEEENVLIET was vroeger niet zoo gemakkelijk te bereiken; eerst met den trein naar Vlaardingen, dan met de boot naar Nieuwesluis en vervolgens een wandeling van een half uur naar het plaatsje. In den zomer, wanneer de aansluiting op de boot er zoo nauw niet op aankomt, gaat het nog al; maar tegenwoordig neemt men eenvoudig de stoomtram aan de Rozenstraat op Feijenoord, die ons in een goed uur op de plaats onzer bestemming brengt.

Heenvliet, aan de haven van de Bornisse, het overblijfsel van den ouden stroom, die nog in het midden der 16e eeuw zoo breed was als de Merwede vóór Papendrecht en waar in 1160 door Floris III een tol gevestigd werd, was een achterleen van Voorne en werd in 1253 door Hendrik van Voorne opgedragen aan zijn broeder Hugo, met hoog en laag rechtsgebied, zooals hij de heerlijkheid van zijn vader Dirk van Voorne ontvangen had. Deze Hugo of zijn nazaten schijnen hun geslachtsnaam verwisseld te hebben met dien van Heenvliet. De heerlijkheid is in dit stamhuis gebleven totdat zij door het huwelijk van Elisabeth of Lysbeth van Heenvliet overging aan Adriaan van Kruiningen. Een handvest van 1414, hierop betrekkelijk, berust op het Rijks-Archief te 's-Gravenhage. Ook vindt men daar een oironde van Albrecht van Beijeren van 1335, waarbij de hoge heerlijkheid werd opgedragen aan zekeren Hugo, gesproten uit het oude geslacht van Heenvliet. Waarschijnlijk heeft hiertoe aanleiding gegeven, dat na het overlijden van Machteld van Voorne die heerlijkheid en leen, dus ook het achterleen, aan de grafelijkheid vervallen was.

Heenvliet is tot 1627 in het geslacht van Voorne gebleven, toen het bij verkoop overging aan Johan van Kerkhove, bijgenaamd Polyander. In 1757 werden de goederen het eigendom van Johan Louis, baron van Alderwerelt en daarna van het geslacht Lamaison, dat de heerlijkheid thans nog bezit.

Heenvliet ontving in 1469 van Adriaan van Kruiningen stadsrechten, een vrije weekmarkt en een jaarmarkt in Mei, die acht dagen duurde. Deze rechten werden door Karel den Stouten in 1537 door Karel V bevestigd. Volgens de overlevering bevatte het heerlijk jachtrecht o.a. de bepaling, dat aan honden en katten de nagels moesten uitgetrokken worden, opdat deze dieren het wild niet zouden bemachtigen. Een ander handvest bepaalt, dat er te Heenvliet, waar toen weverijen gevestigd schijnen te zijn geweest, geen linnen gedragen of afgescheept mocht worden, dan wat daar ter markt gebracht was.

Temidden dezer feodale omgeving staat het Huis te Heenvliet, waarover straks nader, maar eerst richten wij onze schreden naar de sombere, geheimzinnige ruïne, op het terrein van genoemd huis gelegen en bekend onder den naam van „Ravestein”. Eenzaam ligt zij zeker; geen land- of zandweg zelfs voert er heen; weggedoken achter de hoge boomen van het Huis te Heenvliet, is de ruïne van den weg af niet te zien en zou men haar bestaan daar ter plaatse dan ook niet vermoeden.

Niet altijd wordt men tot den bouwval toegelaten; in 't voorjaar is dit niet geoorloofd, omdat dan de zwanen zitten te broeden op het slot en niet wenschen gehinderd te worden, als waren ze zich bewust van het aloude recht van zwanendrift, waarvan zij de erfelijke dragers zijn.

Ravestein's verleden is met een ondoordringbaren nevel omhuld. Een geschiedenis is er eigenlijk niet van te schrijven, omdat daaromtrent nergens, zelfs niet op het Rijks Archief in den Haag, iets te vinden is. Smids zegt in zijn „Schatkamer”, dat de Handvestenkronijk den burcht noemt „zonder eenige bijzonderheden, welke, indien ze er zijn, ik van een andere hand reikhalzend inwacht.” Ze zijn echter nooit gekomen. De Tegenwoordige Staat, waarnaar nog al door Professor W. Moll verwezen wordt, maakt er zich met een paar regels van af. Men weet dus niet door wie het huis gesticht of bewoond werd. Nergens schijnt een Heer van Ravestein genoemd te worden, ja zelfs de naam van den burcht is onzeker, die in den loop der tijden door den mond des volks aan de ruïne gegeven zou kunnen zijn, naar... de gevederde bewoners van den bouwval: de raven. Het gebouw een hoogen ouderdom wijzen, maar ook veel kleinere steenen, vooral in de torens, die weer van later tijd schijnen te dagteekenen.

Het Caertenboek van Voorne van 1695 geeft het huis nog in welstand te zien, maar Smids geeft het naar de teekening van Rochman reeds als ruïne, ongeveer zooals het zich nu nog vertoont. Misschien is het wel de burcht geweest van de Heeren van Heenvliet, in 1485 door de Hoekschen uit Rotterdam geplunderd. Bouwstijl en steensoort wijzen wel op dat tijdperk. In het oirondenboek komt Ravestein echter als leengoed of anderszins niet voor, ook niet in de verpondingen.

Zooals de steenen kolossus zich daar op een eilandje verheft, deed hij mij denken aan het huis te Merwede, dat ook op een eiland ligt of lag, „een paleis in het water”, zooals Baalen

het noemt. Wat er nog van Ravestein staat zal wel het voornaamste, zoo niet het eenige gebouw van beteekenis geweest zijn, daar het omringende terrein geen ruimte voor nevengebouwen biedt, zelfs niet voor een poorthuis, zooals men dat in de meeste kasteelen aantreft. De binnenruimte is geheel ledig, zoodat de verdeeling van het gebouw moeilijk is na te gaan of te verklaren, dat het nog drie van zijn zijden en drie van zijn hoektorens behouden heeft. De toegang is niet meer aan te wijzen, omdat de muur, waarin deze zich bevond, geheel verdwenen is, terwijl daar ook nog wel een vierde hoektoren zal hebben gestaan. Een gedeelte van het muurwerk doet vermoeden, dat men daar de poort te zoeken had. Van vertrekken of zalen kan men zich geen voorstelling meer maken, al zijn de verdiepingen nog wel te onderkennen, ofschoon niet zoo gemakkelijk als b.v. op de ruïne van Brederode, waar die door de closetkokers duidelijk zijn aangegeven. Ook kan men niet in de kelders afdalen, omdat ze zijn ingestort. In den achtermuur ontdekt men wel een gewelfde gang of zooiets, maar het verband daarvan met een ander gedeelte van het gebouw zoekt men vergeefs. Alweer geheimzinnig rijst daar een blinde, half verbrokkelde hoektoren omhoog, zonder eenig spoor van raam of deur. In een anderen hoektoren bevindt zich een wenteltrap, die nergens meer heengeleidt, zoodat ook hier alle verder verband ontbreekt. In een derden toren wordt ons, gelijkvloers, een klein, rond, hoog kamertje gewezen, dat blijkbaar tot in zeer late tijden tot gevangenis gediend heeft. In het midden ligt een groote steen met zware ketting, waaraan men zegt, dat Angelus Merula — Engelde Maerle, Heenvliet's vrome pastoor, werd geboeid. De overlevering is stellig onbetrouwbaar, zegt Professor Moll. Zoo behandelde men de ketters niet, wier proces nog niet eens aangevangen was. Wij weten dat Merula gedurende zijn gevangenschap zich met schrijven bezig hield, wat hij, aan een ketting geklonken en op dien steen wel niet had kunnen doen. Verder was zijn neef, de 24-jarige Willem, pas van de Parijsche universiteit teruggekomen, later de vader van den beroemden Leidschen hoogleeraar Paulus Merula, steeds bij hem en dit hol bood zeker geen plaats voor twee nachtlegers. Dat Merula de laatste dagen vóór zijn vervoer naar 's-Gravenhage op het slot vertoefd zal hebben, acht Prof. Moll wel waarschijnlijk, want in Hist. Trag. pag. 20 wordt gewag gemaakt van *cubiculum*, *quod in arce captivus aliquandiu habuerat* (het vertrek, dat de gevangene een tijdlang in den burcht bewoond had) en in den aanvang van zijn rekwest aan het Hof van Holland sprak Merula zelf van zijn verblijf in *arce Heenvlietiensi*. Het woord *arx* zal wel het kasteel Ravestein aanduiden. De woning van Kruiningen heet *aula*, zegt Prof. Moll verder.

Engel Willemsze de Merle (Angelus Merula), werd in 1482 geboren in den Briel en was gedurende 22 jaar Pastoor te Heenvliet, waar hij aller achting en liefde genoot. Van ketterij beschuldigd, werd hij gevangen genomen en eerst naar 's-Gravenhage, vervolgens naar de Zuidelijke Nederlanden gevoerd, waar hij in 1557 door de inquisitie tot den brandstapel werd veroordeeld. Op den weg daarheen begaven hem zijn krachten; de 75-jarige grijsaard zonk ineen en gaf den geest. Toch werd daarna zijn lijk aan de vlammen prijsgegeven.

De Merulastichting in den Briel is een onvergankelijk monument te zijner nagedachtenis.

Verlaten wij den grijzen burcht met zijn droeve herinneringen, dan willen we nog even een bezoek brengen aan het Huis te Heenvliet, vlak bij de ruïne. Het witgepleisterde huis wordt voor een gedeelte bewoond door Vrouwe Lamaison van Heenvliet; overigens staat het ledig en is het inwendig niet te bezichtigen. Merkwaardigheden moet het niet opleveren. Op een grooten gevelsteen in den buitenmuur staat in 't Latijn, dat Johannes van den Kerkhove, bijgenaamd Polyander, in 1627 het huis heeft vernieuwd, nadat het oude kasteel was te gronde gegaan; verder, dat in 1638 Maria de Medicis, weduwe van koning Hendrik IV, met Frederik Hendrik en een talrijk gevolg, gastvrij op het huis werd ontvangen. In 1850 werd het „merkelijk veranderd en verbeterd.” Naar men ons mededeelde zijn de kelders en gangen van het oude kasteel nog overgebleven.

De kerk, ten deele met klimop begroeid, is evenals de toren, in 1824 grootendeels vernieuwd. Inwendig biedt zij weinig belangrijks, behalve het met rood fluweel bekleede en met goud belegde gestoelte der heerlijkheid, voorts fraaie koperen kronen en kandelaars. Ook vindt men er de grafkelder der familie Lamaison.

Het raadhuys bezit een raadszaal met een vervallen goudleeren behangsel en een mooi eikenhouten hek. Onder het gebouw zijn eenige gevangnissen, waarin brandijzers en ander marteltu worden bewaard. Zooals men weet was aan een hooge en vrije heerlijkheid een onbepaalde rechtspraak verbonden. Dat die wel eens wat al te hardhandig werd toegepast, blijkt uit een bevel, in 1449 door Jan van Kruiningen uitgevaardigd, waarbij werd bepaald, dat geen misdadigers zouden gepijnigd worden dan in tegenwoordigheid van hun bevoegde rechters en dat men in geen geval hun onmenselijke pijnen zou aandoen.

En hiermede hebben wij Heenvliet's verleden in korte trekken behandeld. Een kleine verhevenheid op den begroeienden bodem wijst

Foto C. Steenbergh.

HOEKJE MET STEEN EN
KETTING IN DE GEVAN-
GENIS VAN DE RUÏNE
RAVESTEIN.

de plaats aan waar eenmaal het Huis Blijdestein heeft gestaan, waarvan men alleen weet, dat het in 1361 door Jan van Heenvliet werd bewoond. Van het huis Leeuwestein, in de nabijheid daarvan gelegen hebbende, is evenmin iets meer te vinden.

Bij de haven staat een tolhek met de wapenschilden van Heenvliet en Alderwerelt. Gaat men het hek door en de brug over, dan moet men tol betalen, ten behoeve van de Heeren van Geervliet en Heenvliet, een oud recht dat sedert 1602 bestaat, toen die Heeren hier een brug lieten aanleggen. Het hek met de palen dagteekent van 1756, toen Jean Louis baron van Alderwerelt Heer van Heenvliet was.

Na een wandeling over het vriendelijke marktplein en een blik op de haven, die de herinnering aan Heenvliet's vroegere grootheid met zich draagt, verlaten wij dit historisch terrein.

K. L. SCHAMP.

Kwaidan of geheimzinnige verhalen uit het oude Japan

DOOR LACFODIO HEARN.

II. HET VERHAAL VAN O-TEI.

LANGEN tijd geleden woonde in de stad Niigata, in de provincie Echizen, een man, Nagao Chosei genaamd.

Nagao was de zoon van een geneesheer en werd opgeleid voor zijn vaders beroep. Op jeugdigen leeftijd was hij verloofd met een meisje, O-Tei genaamd, de dochter van een der vrienden zijns vaders; en beide families waren overeen gekomen dat het huwelijk zou plaats hebben zoodra Nagao zijn studie beëindigd zou hebben. Maar de gezondheid van O-Tei was te zwak; en op haar vijftiende jaar werd zij aangegrepen door een noodlottige toring. Toen zij zich bewust was dat zij moest sterven, liet zij Nagao bij zich komen om afscheid van hem te nemen.

Toen hij naast haar bed neerknielde, sprak zij tot hem:

— Nagao-Sama, mijn verloofde, wij waren van onze prille jeugd af voor elkander bestemd; en wij zouden gehuwd zijn aan het eind van dit jaar. Maar nu ga ik sterven; — de goden weten wat het best voor ons is. Als ik nog eenige jaren had kunnen leven, zou ik slechts een bron van last en verdriet voor anderen geweest zijn. Met dit zwakke lichaam kon ik geen goede vrouw wezen; en dus zou de wensch zelfs terwille van jou te blijven leven, zelfzuchtig zijn. Ik ben volkomen bereid te sterven; en je moet mij beloven er niet om te treuren.... Bovendien wil ik je vertellen

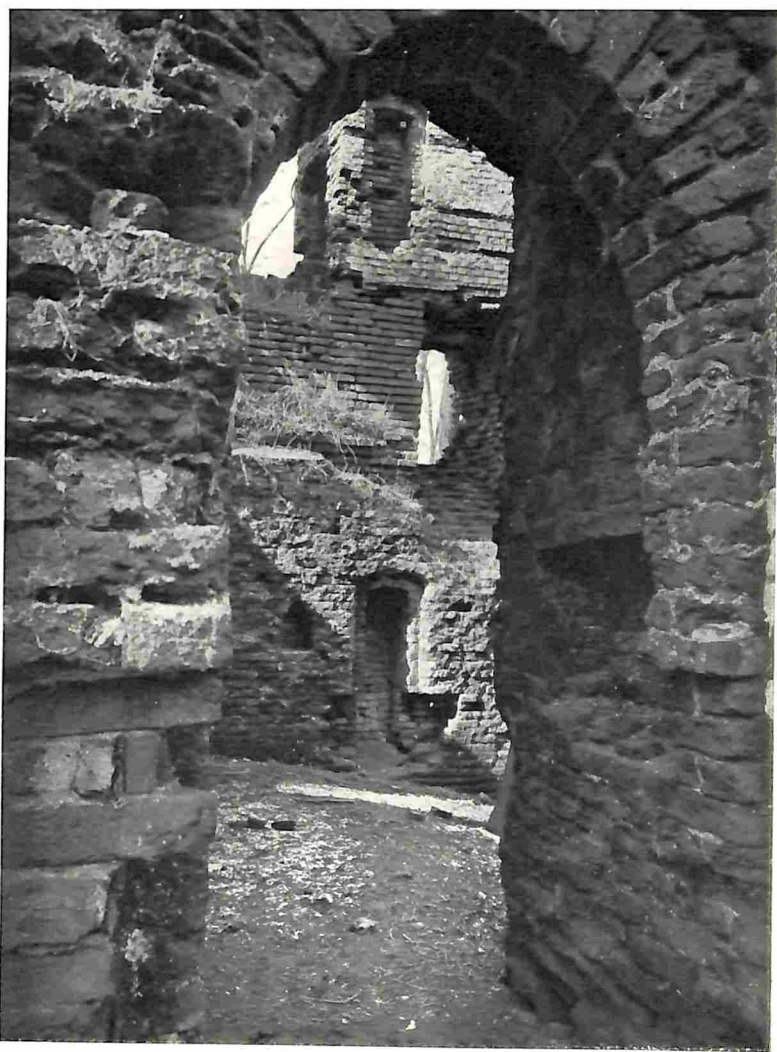

Foto C. Steenbergh.

KIJKJE IN DE RUÏNE RAVESTEIN.

dat ik geloof dat wij elkander weer zullen ontmoeten....

— Zeker zullen wij elkander weer ontmoeten, antwoordde Nagao ernstig. En in dat Reine Land zal geen smart van scheiding meer wezen....

— Neen, neen! antwoordde zij zacht, ik bedoel niet in het Reine Land. Ik geloof dat wij voorbeschikt zijn elkander in deze wereld weer te zien — ofschoon ik morgen begraven zal worden.

Nagao keek haar verbaasd aan en zag dat zij glimlachte om zijn verbazing. Zij vervolgde met haar zachte droomerige stem:

— Ja, ik bedoel in deze wereld, — in je tegenwoordig leven, Nagao-Sama.... mits je het werkelijk verlangt. Doch, indien dit zal gebeuren, moet ik weer als meisje geboren worden, en tot den volwassen leeftijd opgroeien. Je zou dus moeten wachten. Vijftien — zestien jaar; dat is een lange tijd.... Maar, mijn aanstaande echtgenoot, je bent nu pas negentien jaar oud.....

Begeerig haar laatste oogenblikken te verzachten, antwoordde hij teeder:

— Op jou te wachten, mijn verloofde, zou zoowel een vreugde als een plicht wezen. Wij zijn aan elkaar verbonden voor den tijd van zeven levens.

— Maar twijfel je? vroeg zij, naar zijn gelaat kijkend.

— Mijn dierbaar meisje, antwoordde hij, ik twijfel of ik in staat zal wezen je in een ander lichaam te herkennen, onder een anderen naam, — tenzij je mij iets kunt vertellen van een teeken of aanwijzing.

— Dat kan ik niet doen, sprak zij. Alleen de goden en de Boeddhas weten, hoe en waar wij elkander zullen weerzien. Maar ik ben zeker — heel, heel zeker — dat, wanneer je niet ongeneigd bent mij te ontvangen, ik in staat zal wezen bij je terug te komen.... herinner je mijn woorden....

Zij hield op met spreken, en haar oogen sloten zich.

Zij was dood.

Nagao hield oprecht van O-Tei; en zijn verdriet was groot. Hij liet een gedenksteen maken, waarin haar zokumyo¹⁾ was gegrift, en hij plaatste den steen in zijn butsudan²⁾ en bracht elken dag offeranden ervoor. Hij dacht zeer veel na over de vreemde dingen, die O-Tei tot hem had gezegd even voor haar dood; en in de hoop haar geest aangenaam te wezen, schreef hij een plechtige gelofte, met haar te trouwen als zij ooit in een ander lichaam tot hem kon terugkeeren. Deze geschreven gelofte sloot hij met zijn zegel en legde ze in de butsudan naast den gedenksteen van O-Tei.

Niettemin was het noodig dat Nagao trouwde, daar hij een eenige zoon was. Hij voelde zich weldra verplicht toe te geven aan de wenschen van zijn familie en een vrouw te huwen, die zijn vader voor hem had gekozen. Na zijn huwelijk bleef hij offeranden plaatsen voor den gedenksteen van O-Tei; en hij bleef altijd vol genegenheid aan haar denken. Maar gaandeweg werd haar beeld dof in zijn herinnering. — En de jaren verliepen.

Gedurende deze jaren troffen hem zeer veel ongelukken. Hij verloor zijn ouders door den dood, — toen zijn vrouw en zijn eenig kind. Zoodat hij alleen in de wereld stond. Hij verliet zijn eenzaam tehuis en ging een lange reis maken, in de hoop zijn verdriet te vergeten.

Foto C. Steenbergh.

HEENVLIET EN DE RUÏNE RAVESTEIN. DE OUDE TOL BIJ HEENVLIET.

houding en beweging in hem de lieflijke herinnering aan het meisje, met wie hij in zijn jeugd was verloofd. Hij sprak tot haar; en zij antwoordde met een zachte, heldere stem, waarvan de lieflijke hem treurig stemde met de treurigheid van vroegeredagen.

Toen, in groote verbazing, ondervroeg hij haar, zeggend:

— Zuster, je lijkt zooveel op iemand, die ik lang geleden heb gekend, dat ik schrikte, toen je het eerst de kamer binnen kwam. Vergeef mij dus als ik je vraag wat je geboorteplaats is en hoe je heet.

Onmiddellijk — en met de onvergeten stem der doode — antwoordde zij aldus:

— Mijn naam is O-Tei en gij zijt Nagao Chosei uit Echizen, mijn verloofde. Zeventien jaar geleden stierf ik in Niigata. Toen hebt ge een gelofte geschreven met mij te huwen, als ik ooit in deze wereld kon terugkomen in het lichaam van een vrouw; — en gij sloot de geschreven gelofte met uw zegel, en legde ze in de butsudan, naast den gedenksteen, waarin mijn naam gegrift staat. En daarom kwam ik terug....

Terwijl zij deze laatste woorden uitsprak, viel zij bewusteloos neer.

Nagao huwde haar, en het huwelijk was zeer gelukkig. Maar later kon zij zich nooit herinneren, wat zij hem had geantwoord op zijn vragen te Ikao; evenmin wist zij iets van haar vorig leven. De herinnering aan haar vroegere geboorte, — op geheimzinnige wijze verlevendigd in het oogenblik van die ontmoeting, — was weer verduisterd en bleef later altijd zoo.

1) De Boeddhistische term zokumyo beteekent de persoonlijke naam, gedurende het leven gedragen, in onderscheiding van de kaïmyo of komyo, naam gegeven na den dood.

2) Boeddhistisch huisaltaar.

Eenige West-Friesche woorden, uitdrukkingen en gebruiken.

HET gedeelte van Noord-Holland, dat tusschen Hoorn, Enkhuizen, Medemblik en Aikmaar is gelegen, West-Friesland, is zeer lang geïsoleerd gebleven. Vooral met 't gedeelte, dat Drechterland heet en waarin de dorpen liggen ten Zuiden van „De Streek”, is dit 't geval. Slechts nog maar enkele jaren zijn die dorpen door 'n spoorlijntje (tusschen Hoorn en Bovenkarspel) aangesloten bij 't wereldverkeer. Het isolement heeft gemaakt, dat 't karakter van de inwoners bleef wat 't was in den tijd van den kamp met de Hollandsche graven, toen de West-Friezen, verspreid wonende in hun streek, die zoo-

veel meren, poelen en moerassen bezat, zich met koppige volharding bleven verzetten, zoolang mogelijk, tegen de overheersching der graven. Ook nog toen de strijd om de onafhankelijkheid moest worden opgegeven, bleef het: Holland en West-Friesland. De West-Friezen bleven hun karakter behouden: in zich zelf gekeerd, stug en stijf, trouwhartig eenzijdig, maar ruw en wars van alle uiterlijke vormen. Die karaktertrekken hebben ook hun stempel gedrukt op de volkstaal, en het isolement van zoovele eeuwen is wel de oorzaak, dat er zooveel woorden en uitdrukkingen zijn blijven leven, die nergens anders meer worden gehoord. Het schijnt me inderdaad de moeite waard 'n aantal van die typeerende woorden en zegswijzen op te schrijven, vooral daar zij, nu Drechterland eindelijk uit de eeuwenlange afzondering geraakt is, groot gevaar loopen af te slijten en verloren te raken, als na verloop van tijd de alles nivelleerende invloed van 't wereldverkeer zich meer en meer zal doen gelden.

Het is niet m'n plan naar volledigheid te streven of systematisch te werk te gaan. Ik schrijf dus maar, „voor de voet weg.”

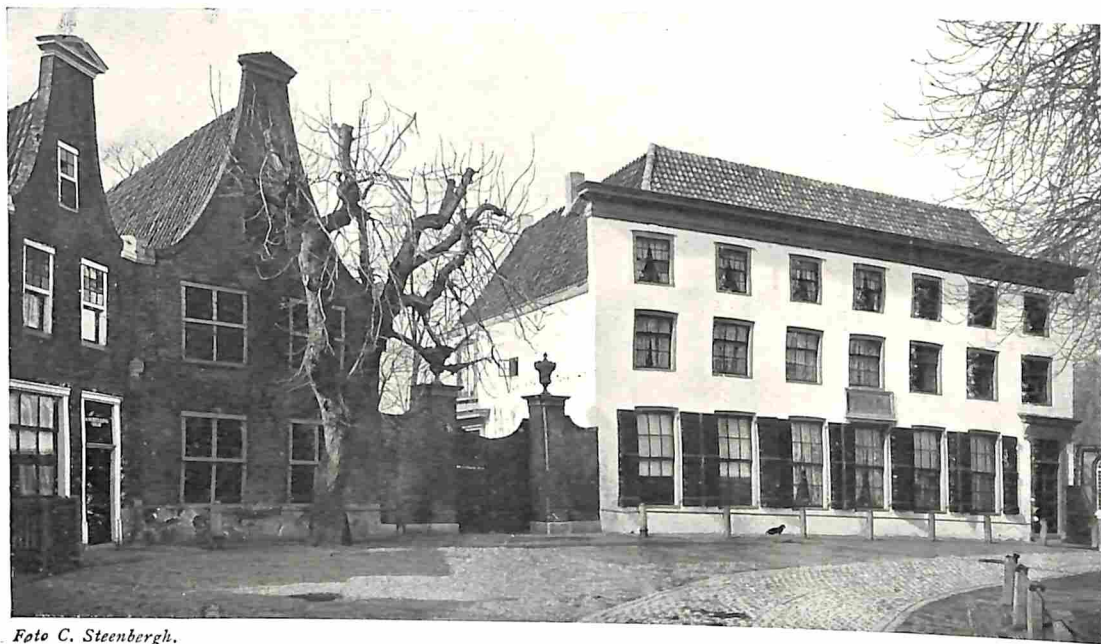

Foto C. Steenbergh.

HEENVLIET EN DE RUÏNE RAVESTEIN. HET HUIS TE HEENVLIET.

Foto C. Steenbergh.

HEENVLIET EN DE RUÏNE RAVESTEIN.
GEZICHT OP HET MARKTPLEIN VAN HEENVLIET.

Daar, hoewel vroeger nog meer dan nu, de veeteelt 'n hoofdbron van bestaan is in Drechteland, zal ik beginnen met de termen, die betrekking hebben op de boerderijen en het vee. 'n Manlijk rund is 'n *bul*, 'n vrouwelijk kalf heet 'n *kui*, 'n eenjarige koe is 'n *veers*, 'n tweejarige 'n *twinter* en 'n koe die 't tweede jaar overslaat met 't brengen van 'n kalf, heet 'n *schotter* (uitgesproken *skotter*). Als de vrouw van den boer hem gewoonlijk elk jaar met 'n kind verblijdt, maar dit een keer overslaat, zegt hij: M'n vrouw *skottert* van 't jaar. De varkens heeten *iceten* en de jonge kippen en andere vogels dragen den naam van *puilen*. Jonge spreuwen heeten „kale *kadodders*.” Iemand, die alles zoo nauwkeurig napluist, is 'n *hennemelker*. De goot achter de koeien heet de *groep* en de staarten van de koeien, als ze op stal staan, zijn met 'n *steertlijn*, die over 'n katrolletje loopt, aan den zolder vastgemaakt, om te verhinderen, dat de staartkwasten vuil worden, als de koe gaat liggen. Kinderen, die maar weinig of niets „*opskieten*” (grooter worden) groeien „*net as de koeiesteerten*.” De mest van de koeien wordt uit de groep geschept en weggereden met 'n *strontkrool* (kruiwagen) naar de „*mistkarn*”. De vloeibare mest loopt naar de *ierwik*.

Als in den zomertijd het vee in de weiden loopt, worden 's morgens vroeg en in den namiddag alle koeien bijeengedreven in 't *bon* om gemolken te worden. De *bullooper* (stierenleider) gaat met z'n bul langs alle boerderijen en blaast op z'n *toethoren* om z'n komst aan te kondigen. De bullen behooren aan de *builestiek*; d.i. 'n vereeniging van veehouders. Bij nat weer, vooral in den herfst, kan 't *melkbon* erg *prutlig* (slijkerig) zijn. 't Is dus gelukkig dat de melkers en de melksters op *hulften* (klompen) loopen.

In den voorzomer komen de grasmaaiers (*poepers*) uit Overijssel en Gelderland om 't gras te maaien. Ze leven heel eenvoudig om, als 't werk af is, weer naar hun woonstreek ('t *poepeland*) terug te keeren met 'n mooie spaarduit. Ze slapen in 't hooi in de *berg* of op den zolder of in de *boet* (schuur), leven hoofdzakelijk van roggebrood met spek, bakken 's avonds soms buitengewoon dikke *pankoeken* of koken *zuurwaaienzuißen* (meelpap met zure wei). Ze kwamen vroeger geregeld *opberdan* bij heele gezelschappen; in de laatste jaren, nu de boertjes uit de oostelijke streken ook tot meer welvaart zijn geraakt, komen er veel minder dan voorheen.

Het tweede grasgewas heet *etgroei*. Ook deze kan, als 't weer wat meeloopt, nog wel 'n goed *zwad* geven. Als 't op rijen liggend gemaaid gras gekeerd en goed droog is, kan 't *gezweeld* (bijeengeharkt) worden en op *roken* (hooihoopen) gezet worden, om daarna in de *berg* (bergplaats voor 't hooi) gereden te worden. Die berg is midden in 't huis en heet 't vierkant. 'n Schuur bij 't boerenhuis voor berging van hooi enz. heet *kapberg*; *vijzelbergen* (met beweegbare kap) komen zelden voor. Om 't *vierkant* zijn de koestallen gebouwd, de *dars* (dorschvloer) en de woonvertrekken „*voores*” (voorhuis) 't *achterend* en de keuken. De koestal heet *koejes*. Om van 't *koejes* in de woonkamer te komen,

moet 'n deur geopend worden, die vroeger de *mulder* (middel deur) heette en met 'n *look* of *wurvel* (wervel) was afgesloten. Dan komt men in 'n *hossie* of *hos* (portaal) en vervolgens door 'n tweede deur in de *weuning*. De woorden *mulder* en *look* zijn verouderd. 'n Oude man of grootvader werd oudtijds *bub* genoemd; de grootmoeder heette *ootje*. 'n Oud kinderliedje zegt:

„Schuitje varen naar ootje toe,
Ootje melkt de bonte koe,” enz.

Deze twee woorden verdwijnen echter of zijn al verdwenen, evenals *taal* en *mem* voor vader en moeder. Naast *zwager* voor schoonbroer staat *snaar* voor schoonzuster. Neefs en nichten zijn van hun ooms en tantes de *oomzeggers* en *tanlezeggers*, zooals de kleinkinderen de *grootvaders-* en *grootmoederszeggers* zijn.

De kaasvormen heeten *koppen* en de dekseis, die in de *koppen* passen, dragen den naam van *voigers*. De kaasstof heet *wrongel*, de zeef, waar de melk doorheen wordt gegoten, heet *teemes*. De kaaskoppen staan in *vlootjes* (vierkante bakken) in de *pars* (kaaspers). Het sap, dat uit de kazen door de gaatjes, die in de koppen zijn, in de vlootjes geperst wordt, heet

portel. Van de wei, die overblijft, als de kaasstof of *wrongel* uit de melk is gehaald, wordt nog *butter* (boter) gemaakt. Als de room in de *karn* is gedaan en de boter zich bij 't karnen begint te vormen, dan zegt men: 't *buttert* al. Als in 't algemeen iets niet vlot gaat, dan wordt er van gezegd: 't *wil niet butteren*.”

Koffie wordt heel veel gedronken; 'n kop koffie heet 'n *koppie leut*. De *koffielol* staat zoo ongeveer den heelen dag op 'n *treeft* (ijzeren rooster) boven 'n gloeiend kooltje, dat in 'n *vuurpotje* is, te *pruttelen*. Als de koffie wat erg hard pruttelt, zegt men wel: „*hij gaat over Schermerhorn*.” Dit gezegde schijnt te komen uit den tijd, dat de bestrating in het dorp Schermerhorn erg slecht was, zoodat, wie in 'n boerenwagen zittend, door dat dorp reed, erg door mekaar werd geschud.

De boterhammen heeten *stikken*, en het zakje, waar de boterhammen worden ingedaan door hen, die naar 't land gaan of dat door de kinderen wordt meegenomen naar school, heet *stikkenbuultje*. 's Morgens, voordat 't werk begint, worden er *stikken* gegeten; om half elf al weer; dan is 't *konkeltijd*, om halfzes in den namiddag idem, dan is 't *halfzessie-tijd* of *schofijtijd* en vóór 't naar bed gaan, tegen negen uur, tot slot.

Al die *stikken* worden met de noodige hoeveelheid slappe koffie naar binnen gespoeld. 'n Kopje zonder oor heet 'n *lokkie*. De waterketel is de *konkel pot* en de etenskast heet 't *spijn*. Bij 't middageten staat 't *dooplokkie* (met gesmolten boter of vet) midden in de aard-appels en ieder doopt daar z'n aardappel in. Als er gasten of *warsskipers* (logées) zijn, wordt echter de *buttergieter* (sauskom) gebruikt.

Foto C. Steenbergh.

HEENVLIET EN DE RUÏNE RAVESTEIN.
HET OVERBLIJFSEL VAN DEN EERTIJDZ ZEER BREEDEN STROOM DE BORNISSE
BIJ HEENVLIET.

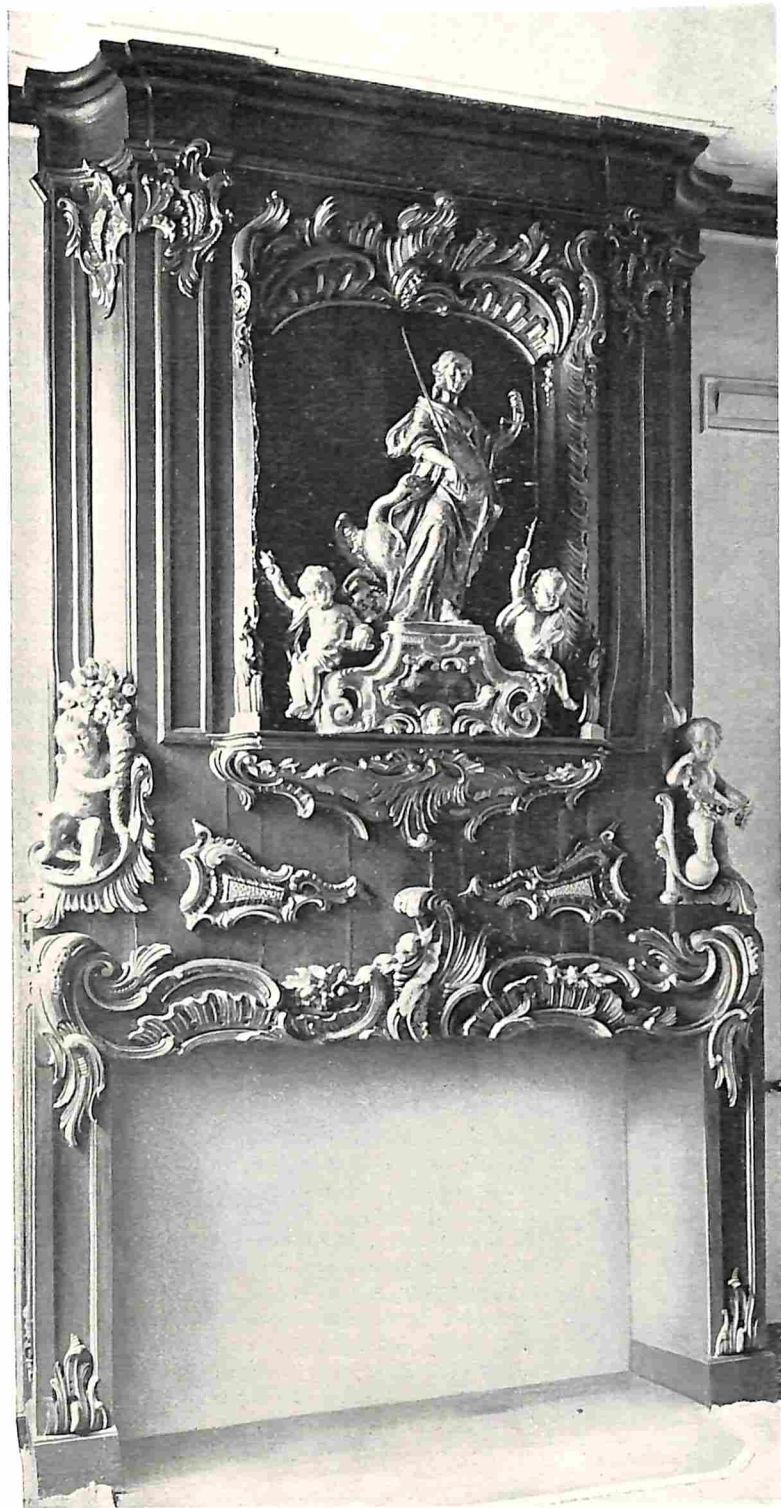

Foto C. Steenberghe.

CULEMBORG.

ROCOO-SCHOORSTEEN IN DE RAADZAAL

Kleine pannekoeken heeten *boffers* en poffertjes heeten *bolle-buisies*. Het beslag wordt *posken* genoemd.

In de week dragen de vrouwen 'n *hul*, bij feestelijke gelegenheden 'n *kap*. Burgervrouwen dragen 'n *zulveren ijzer*, de meer gegoeden 'n *gouden*. De hoofd- en halssieraden vertegenwoordigen soms 'n groote waarde: de *gouden* of *juweelen spelden*, de dito *voorneeld* (voornaald) en *zjneelden*, de bloedkorallen halsketting (de *kralen*) met de juweelen of gouden *boot* met *zjistikkies*, alles te zamen vertegenwoordigt 'n heele som. Hoe langer hoe meer raakt echter de *hul* zoowel als de *kap* in onbruik en lopen de dames in 't *heer* (haar). Dat is jammer genoeg, want 't stond wat *kuin* (mooi), zoo'n boerinnekap.

De grootst mogelijke zindelijkheid wordt bij alles in acht genomen. Van 'n *poepbedoeling* (rommelige huishouding) moeten ze niets hebben en al wat *kladdig* (vuil) is, wordt verafschuwd. Ze worden nooit *loof* (moe) altijd maar te boenen en te poetsen.

Ook de kinderen worden zorgvuldig *gegrobbeid* (gewasschen) al *peeuwen*, *piepen*, *skreuewen*, *kneerten* of *dransen* ze nog zoo onder de bewerking. Als ze 't wat al te *gortig* (erg) maken, ziet vader er niets tegen op om 't *geërm* te bestraffen met 'n *oplazer*, *opmepper*, *opzaniker* of *oppetatter*.

Het woord *peet* voor tante verdwijnt langzamerhand. „Weet-je! As je oom trouwt, dan krijg-je 'n peetje.”

Kinderen, die bloede zijn, zijn *onnoozel* of *skimmelig* en zich geneeren heet *skimmelen*. Wie mooi aangekleed is, is *kant*. 'n Keurig, net meisje is 'n *kante meid*.

't Spreekwoord: „Van *erremoe* (armoede) gaat de *bedelaar kant*” beduidt, dat als 'n bedelaar netjes gekleed zou zijn, hij geen medelijden zou opwekken.

Nesk is ieder, die overmoedig, mal, aanstellerig is. Wie trotsch

is, heet *groosk*. *Grooske* mensen worden door ieder geminacht en uitgelachen.

Hufterig is kouwelijk, maar 'n *hufter* is 'n gemeene kerel. Wie *stunielig* is, is slecht ter been. De woorden *begrootelijk* en *noostelijk* worden gebezigd om medelijden uit te drukken. 'n Medelijdend mensch is *medelijk*. *Spijen*, en *kwatten* beteekenen spuwen. *Snaaien*, *smikkelen*, *snobben* en *snukkelen* beteekenen alle vier snoepen. *Loeren* is slapen, en wie slaap heeft is *loerig*. 't Geluk dat in 't trouwen ligt, zit, volgens 't rijmpje in:

„Koetje-boeren
Lekker loeren
En zoenen, dat 't klapt.”

Als 'n jongen 'n meisje vraagt, nadat hij eerst bij 'n ander 'n blauwtje heeft geloopt, dan is dat meisje gevraagd voor *meugebet*.

Als iemand ergens bekaaid afkomt, dan wordt er gezegd: 't *Zel 'm dun deur z'n derme* (darmen) *loupe*.

Rooien beteekent gelijken: *hij rooit op z'n vader*. Maar men zegt ook: ze *kenne 'i samen niet rooien* (vinden) en: 't *rooit nei niks* ('t lijkt nergens naar).

'n Kind dat niet voordeelig opgroeit is 'n *misdijs*, 'n *pluut*, 'n *sprigt*, 'n *purkie*, 'n *peukie*, 'n *opeten* (opgegeten) kereltje. 'n Mager, zwak mannetje is 'n *breiden mig* (gebraden mug) of 'n *kramde* (gekramde) *nap*.

Ferme jongens zijn: *rokesen*, *smakkers*, *opperereteurs*, *weerwoesten*, *doerakken*, *rosbaaiers*. 'n Aardig kind is *pittig* of *snokker*.

Schaaien (uitgespr. skaaien) en *strunen* is snuffelen. Wie zich met alles bemoeit, heet 'n *otemetool* of 'n *bestruk*.

Behalve de reeds genoemde woorden voor huilen bestaat ook nog 't woord *snoffen*. 'n *Loeter* is 'n stoethaspel, maar 'n *pijpeleoter* dient om de kop van de pijp (*kombaal* of *gouwenaar*, *smulke*, *slappie* of *halve-lang*) schoon te maken. 'n *Gnap vrommes* is 'n knappe vrouw. *Puur 'n tijdje* beteekent vrij lang. Van 'n vrouw, die zwanger is, wordt gezegd: ze *loopt op alle dage*, (of ze moet in bed, of: om 'n *booskip*). Als 'n vrouw na 9 maanden getrouwd te zijn, 'n kind krijgt, heet 't: „t' *Was bij de beddeplank of*; is 't binnen dien tijd dan: *ken 't gien rekening veule* (lijden).

'n Jong paard is 'n *vol*, 'n klein soort heet *ket* en 'n oud mager dier 'n *huut*.

'n Vrouw, die slordig is, is 'n *flort* en 'n onnoozel vrouwtje heet 'n *doetje*. 'n Groote, ruwe vrouw is 'n *hosklos* of 'n *haaibaai* en 'n pokdalig mensch is 'n *gatemetiel*, wat ook de naam is van 'n vergiettest.

Zondagsavonds gaan de boerenjongens „uit skooien.” Ze vereenigen zich eerst meestal in 'n herberg en gaan dan tegen half negen de meisjes opzoeken. Aanschellen is niet noodig en ook niet mogelijk. De klink van de deur wordt eenvoudig opgetild en de deur gaat open. De vrijer komt binnen. Niemand vraagt hem, wat 't doel is van z'n komst. Dat is vanzelfsprekend. Uit de meerdere of mindere bereidwilligheid, waarop hem 'n stoel wordt toegeschoven door 't meisje, dat hij met 'n bezoek wenscht te vereeren, kan de vrijer opmaken, of hij welkom is of niet. Soms is hij 'n gansch onbekende, soms ook 'n meer of minder goede kennis. Maar dat doet tot z'n recht om te komen niets af. Als de *bedstikke* gegeten zijn en er nog wat over koetjes en kalfjes gepraat is (dit laatste natuurlijk ook in letterlijk zin) terwijl 't meisje schijnbaar niet de minste notitie neemt van den vrijer, maar hem inderdaad stilletjes goed opneemt, gaat 't gezin te bed. Vrijer en vrijster blijven met hun beidjes. Als de vrijer niet welkom is en 't *maidje gien zinnigheid in 'm het*, wordt hem te kennen gegeven, dat hij maar heen moet gaan (met 'n blauwe scheen). In 't tegenovergestelde geval gaan de beide jongelui met mekaar zitten praten in 't *koejes*, in 't donker.

Vader en moeder vertrouwen hun dochter wel en ze slapen weldra gerust.

Door allen, die van buitenaf in Noord-Holland komen te wonen, wordt meestal zeer afkeurend over deze vrijages gedacht en gesproken. Ook de geestelijkheid is er zeer tegen en verlangt, dat althans de vrijages niet in donkerplaats hebben. Het bestaande gebruik is er echter niet door veranderd. Tradities zijn taai en koppig en de West-Fries is dat ook.

Wel werd om aan 't verlangen van meneer pastoor te voldoen 'n *keers* of 'n *petruniampie* aangestoken, maar — er wordt 'n omgekeerde kaastobbe (*keistomment*) overheen gezet.

Il y a des accommodements avec le ciel. Ondanks dezen zoo vrijen omgang tusschen de beide geslachten staat de zedelijkheid in West-Friesland op 'n hoog peil, en 'n *moetje* (gedwongen huwelijk) is 'n hooge zeldzaamheid.

Op bruiloften en andere feesten werd vooral vroeger zeer veel gegeten en gedronken. 't Bruiloftsmaal bestond uit *grauwe urte* (erwt) met *gerzaine* (rozijnen), gesmolten *butter* en suiker. Dan verschenen en verdwenen achtereenvolgens: *fransjes* (broodjes) met *breiden vlaisch* (gebraden vleesch), *boltjes* met witte- of kruidtulband, *moskovisch* (taart) enz. enz.

Dit alles werd overbodig begoten met rooden en witte wijn. Dat door 't ijverig en onverpoosd drinken er wel eens gasten of zoo *dronken as 'n steertmolen* werden, 'n *bril kregen* dat de *brandewijnskom* ('n kom met rooden wijn, brandewijn en suiker) geregeld bij de gasten rondging, waaruit ieder op z'n beurt

uit 'n ronde zilveren lepel de *bruidstrane* kon opslobberen, is uit den tijd. Die kom stond ook de geheele bruidsdagen door op tafel in 't huis, waar de bruid woonde en, wie kwam gelukwenschen, mocht er vrij uit opscheppen. Soms was de gepresenteerde drank 'n mengsel van jenever en stroop.

Tot afwisseling werd op de *brulleft* vlijtig gedanst, boerendansen als: de *horrelepiep*, de *skossedrie* en *donder in 't hooi*. Zingen en dansen ging ook gepaard, net zoo goed als in de opera.

Olie, olie, van de druiven,
Leit ze zachies na binnen skuiven,
Leit ze zachies na binnen gaan, enz.

Of Hoog op en leig neer
En leit je bientjes gaan.
Vandaag is 't kerremis
En murren is 't gedaan.

'n Zangspel was Kees de Boer. Een van de boeren stond in 't midden en de gasten dansten om hem heen en zongen:

Geef Kees de Boer 'n stoel (2 m.)
Geef Kees de Boer 'n kerremisstoel, kerremisstoel,
Geef Kees de Boer 'n stoel.

Kees de Boer ging op den stoel zitten Dan klonk het:

Geef Kees de Boer 'n vrouw (2 m.)
Geef de Kees de Boer 'n kerremisvrouw, kerremisvrouw,
Geef Kees de Boer 'n vrouw.

De vrouw ging op z'n schoot zitten. Dan volgde:

Geef Kees de Boer 'n kind, enz.,

't Kind ging op den schoot van de vrouw zitten. En dan kwamen er nog 'n knecht en 'n meid. Als dan de huishouding compleet was, werd 't spel in omgekeerde volgorde voortgezet:

Nou gaat de maid weer heen (2 m.).
Nou gaat de maid weer kerremis-heen, kerremis-heen,
Nou gaat de maid weer heen!

En dan ging zoo ook, de knecht heen, en 't kind en de vrouw. Kees de Boer bleef alleen op z'n stoel zitten. Dan ging hij ook maar heen.

'n Ander zangspel was van de *grofkoppen* en de *fijntjes* (knechies en maidjes).

Daar werd heel veel bij gezoend. Lange zoenen heetten *smoorzoenen*.

Als 'n *maidje* met 'n *knechie* uit is geweest en thuis wordt gebracht, maar de jonge man staat haar niet aan, zoodat hij niet wordt binnengelaten, dan heet het, dat hij *an de klink van de deur ophongen wordt*.

Het afleggen van 'n visite van 'n vrijersman, veertien dagen, nadat hij met 'n *maidje* te *brulleft* weest is of met 'r *kerremis-houwen* het, wordt *koffie-ophalen* genoemd.

Meisjes, die wat klein van stuk zijn, worden *bienophippertjes* of *urtepotjes* genoemd en de magere lange heeten *panlatte*.

Zekere houten gebouwtjes, achter op 't erf over de *prutsloot* staande, dragen den naam van *huisie*.

Toen onze Koningin West-Friesland bezocht en bij 't bezichtigen van 'n boerderij belangstellend omtrent alles informeerde, vroeg H. M. : „Wat is dat voor 'n gebouwtje, burgemeester?” Zijn Edelachtbare antwoordde, ietwat verlegen: „Dat is 't huisie, Majesteit!”

Men beweert, dat H. M. bij dat antwoord eenige moeite had ernstig te blijven.

Volgens de West-Friezen zijn allen, die „*an de are kant van de groote sloot weune*” (de Zuiderzee): *poepe*. Daarom heet de heirook die in 't voorjaar uit 't oosten komt *poeperook*. De brave grasmaaiers werden door de jeugd soms geplaagd met 't rijmpje:

Ik kwam lest bij 'n poepakraam,
Daar zag ik zooveel poepe staan.
Ik zai, wat doen die poepe hier?
Die poepe drinke poepelier,
Die poepe drinke poepewain,
Wat zelle die poepe vroolijk zain.

'n Aantal anecdoten worden verteld, als staaltjes van de domheid van de grasmaaiers. Zoo b.v. dat ze met de *kloet* (vaarboom) aan den binnenkant van de schuit stonden te duwen en maar niet begrepen, dat de schuit niet vooruit ging. Ook van twee hannekemaaiers, die door den boer naar 't land werden gebracht met de melkschuit. Toen de schuit onder 'n brug zou doorgaan, riep de boer: „Bok, bok!” (buk, buk). Maar de maaiers verstonden dat niet en hun hoofd kwam in onzachte aanraking met de brug. De vertellers voegden er dan bij, dat 't hout van de brug nog harder bleek dan 'n *poepekop*.

Maar de ontwikkeling van de West-Friesche boeren zelf was ook niet zoo heel schitterend.

Daar is echter de laatste jaren veel verbetering in gekomen. Hun gezond verstand heeft hen over 't vooroordeel tegen alle nieuwigheid heen gezet.

Op den duur zijn ook zij met hun tijd meegegaan.

J. SCHUITEMAKER CZN.

CULEMBORG.

(Slot).

IN de toren van de Binnenpoort hangt een klok met het opschrift in gothieke letters: „Salvator is min name min ghelwt is Gode bequamen den levenden roep ick den dooden overlev ick Wilhelmus de Wou. Anno domini MCCCCCIX”. Men bewaart er thans nog oude folterwerktuigen.

Door de poort komt men op de markt en het eerst treft het zéér fraaie raadhuis onzen zoekenden blik. Het werd oorspronkelijk in 1534 door Anthonis van Lalaing en Elisabeth gebouwd. Toppen van Zuid- en Noordgevel zijn van trapjes voorzien en sommige daarvan hebben vooruitspringende zuiltjes, eindigend in kraagsteenen van beeldhouwwerk waarvan drie 'n leeuw en 'n schild met het wapen van de heeren van Culemborg bezitten. De dubbele trap voor den hoofdgevel heeft 'n borstwering met vier platte pilaren, waarop schilden, die respectievelijk de wapens van het Rijk, van Gelderland en het wapen van Culemborg vertoonen.

Inwendig is het gebouw door schotten en anderszins verbouwd. De benedenzaal was eens de rechtzaal, waar de Vierschaar zetelde. Er boven is de z.g.n. „Schutterskamer”, die 'n fraaiien schoorsteen bezit, met eikenhouten snijwerk met het jaartal 1627. De muur er achter is, te oordeelen naar 'n inschrift met gothische letters, ouder. Ook de raadzaal heeft 'n eikenhouten schoorsteen met snijwerk en 'n beeld, dat de gerechtigheid voorstelt, met 'n zwaan en het wapen van Culemborg.

Het tweede belangrijke gebouw is de St. Barbara-kerk of Groote kerk.

Deze kerk werd in 1310 tot parochiekerk verheven. Ze brandde in 1422 gelijk met de oude stad af. Jan IV bouwde haar weer op

Foto C. Steenbergh.

CULEMBORG. HET STADHUIS.

met 'n toren en spits; zooals reeds medegedeeld werd, leed deze kerk zwaar van den Beeldenstorm in 1566. In 1654 sloeg de bliksem er in, en vernielde ook de spits en één ommegang, zoodat ze nu nog plat toegedekt bestaat, met slechts twee tranzen.

In 1659 werd de herstelde kerk ingewijd. In 1857 zijn nieuwe herstellingen uitgevoerd en in 1866 mede aan den toren. De kerk is 'n kruiskerk; het schip heeft drie beuken en het koor 'n ommegang.

In 1753 waren nog verscheidene gebrande glazen aanwezig, die nu verdwenen zijn. Verder bevat de kerk 'n grafzerk van Elisabeth van Buren met de wapens van Buren, Bronkhorst, Borselen en Berg. Mede is er 'n graftombe van de echtgenoot van den bekenden Rotterdammer Slingelandt, welke vrouw in 1745 te Culemborg overleed. Merkwaardig zijn nog drie groepsteenen, memorie-steenen, door den Beeldenstorm geschonden en voorstellende tafereelen uit de Bijbelsche geschiedenis. Ook eenige fraaie koperen kronen, met de data 1663 en 1661.

Vermelden we tenslotte, om niet al te uitvoerig te worden, het Elisabeth-Weeshuis. Het werd in 1560 gesticht, volgens testamentaire beschikking van Elisabeth, oudste dochter van Jasper, heer van Culemborg, Weerde, Borssele, Hoogstraten, St. Maartensdijk en Zuilen, die de eerste vrouw was die over Culemborg regeerde.

Deze vrouw trouwde voor de tweede maal in 1508 met Anthonis van Lalaing, heer van Montigny en stierf in 1555. Het Weeshuis, tot welks stichting zij aan hare curatoren last gaf, verrees dicht bij Golberdingsche poort en den stadsmuur, (waarvan daar ter plaatse ook nog 'n gedeelte aanwezig is).

Het gebouw is sedert z'n oorspronkelijken bouw zeer veranderd. In den oostelijken vleugel was 'n kapel, thans nog aanwezig; de westelijke vleugel was voor de meisjes ingericht, terwijl het middengebouw de woonvertrekken der priesters bevatte, die zich tot boven de kapel uitstrekten. In den eersten tijd was ook 'n ziekenhuis annex, maar uit 'n opsomming der vertrekken in 1674 blijkt, dat dit toen al niet meer bestond.

In 1672, als gezegd, richtten de Fransen het als ziekenhuis in. Bezuinigen moesten na hun vertrek worden ingevoerd. De eertijds aan de inrichting verbonden brouwerij werd afgeschaft. (1683)

In 1784 werd de voormalige poort aan de Heerenstraat, die de de wapens van Lalaing en Culemborg droeg en het opschrift:

„Dese plaats, van oude tijden aen genaemd Ten Heyligen Leeven
„Is nu deselfde naam dit convent
gegeeven”.

veranderd. Weer staan er wapens op een opschrift, dat de stichtster herdenkt. Aan de binnenzijde der poort is nog de oude vorm duidelijk te zien. Ook de muur van het huis er naast (thans hotel), is uit denzelfden tijd.

In 1856 rukte 'n orkaan het dak en het bovenste gedeelte der muren weg, waarna ingrijpende veranderingen in het uiterlijk werden teweeg gebracht, bij de noodzakelijk geworden verbouwing. Toch maakt het gebouw bij het binnenkomen nog een antiek indruk. Merkwaardig en hoogst belangrijk zijn de schilderijen in de Regentenkamer van verschillende graven van Culemborg sedert Elisabeth's dood, te beginnen met Floris I, en 'n triptiek, 'n altaarstuk, dat thans nog in het voorhuis hangt en door Jan Deys uit Culemborg is geschilderd. Het heeft 'n voorganger gehad, die met den beeldenstorm is stukgeslagen en door denzelfden schilder is vervangen.

Laat ik ten slotte nog * * * * *
Oude Mannen- en Vrouwenhuis noemen, dat, evenals 't stadhuis, door Elisabeth en Anthonis gesticht is op den Havendijk, en 'n knussen inkijk biedt.

Voor den zoeker vallen verder nog vele merkwaardige gevels, gebouwen en gevelstukken te ontdekken tusschen de vele hernieuwde en niet altijd, zooals het gewoonlijk gaat, gelukkige nieuw-bouwen.

In 'n plaats, zoo belangrijk door zijne geschiedenis, ook door de vorsten die er over heerschten, is nog menige vondst te doen. De levendige handel en bedrijvigheid van het oude Culemborg heeft zich ook in onzen tijd gehandhaafd. De door mij onderzochte welwillendheid tijdens mijn bezoek moge 'n blijk van de belangstelling zijn, die de huidige bewoners nog koesteren voor hunne stad en hunne voorzaten, die hun zoo menig schoon bouwwerk nalieten.

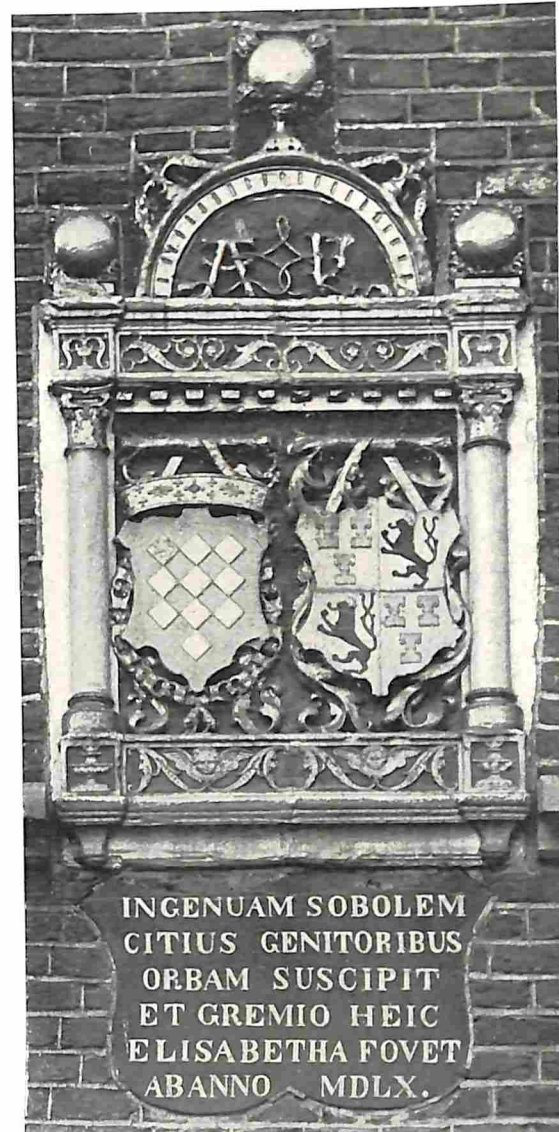

Foto C. Steenbergh.

CULEMBORG.

STEEN IN HET ELISABETH-WEESHUIS.

Boekbespreking.

Bij den uitgever J. B. Wolters te Groningen en te den Haag is de herdruk verschenen van een drietal boekjes, die rechtstreeks of zijdelings voor onze vaderlandsche bodemcultuur van belang zijn. *Ziekten en beschadiging van Landbouwgewassen* Deel I, vierde druk, door prof. Dr. J. Ritsema Bos en T. A. C. Schoevers. Dit werk zal evenals in den 3den druk bestaan uit vijf deeltjes samen behorende tot de bekende Geïllustreerde Land- en Tuinbouw Bibliotheek.

De bewerking van dezen en van mogelijk meerdere drukken is van de hand van den heer Schoevers, te phytopatholoog bij den phytopathologischen dienst.

De inhoud is geheel omgewerkt en bevat behalve de inleiding de volgende rubrieken.

- I. A. Beknopt overzicht van den bouw en de levensverrichtingen der normale plant.
- B. Algemeene beschouwingen over ziekte en dood van planten en plantendeelen; waardoor deze ziekten gekenmerkt zijn en waardoor ze worden veroorzaakt.
- C. Overzicht van de belangrijkste groepen van planten en dieren die oorzaak kunnen zijn van ziekten en beschadigingen van landbouwgewassen.

II. Beschadigingen en ziekten veroorzaakt door de organische natuur.

Het geheel is door een 52-tal afbeeldingen verduidelijkt.

We wenschen dit boek in de handen van vele land- en tuinbouwers ten wier behoefte het geschreven is. Tengevolge van de abnormale tijdsomstandigheden is de prijs eenigszins verhoogd wat echter naar onze meening geen beletsel voor een uitgebreid debiet behoeft te zijn.

Handleiding bij het onderwijs aan Land- en Tuinbouwkursussen,

III. Bemestingleer door J. Kok, tiende herziene druk.

De werkjes van den heer Kok zijn waarschijnlijk bij allen die onderwijs aan Land- of Tuinbouwkursussen geven of ontvangen, bekend. Kort en zakelijk, zoodat dit voor genoemde kursussen noodig is, wordt de veelomvattende bemestingleer in dit 3de deeltje beschreven. Dat het in een bepaalde behoefte voorziet behoeft zeker geen nadere aanduiding maar blijkt voldoende uit het feit dat deze tiende druk noodzakelijk was.

Dr. J. M. Geerts, *De Plant*, ten gebruike van Land- en Tuinbouwwinterkursussen en Landbouwwinterscholen. Geïllustreerd; met register; tweede druk. Bewerkt door Dr. G. Schenk, Leeraar aan de Rijks H.B.S. en het Sted. Gymn. te Utrecht.

In een vijftal hoofdstukken wordt in dit werkje in een zeer beknopten vorm de Plantkunde behandeld, waardoor het voor leerlingen aan Land- en Tuinbouwkursussen en Landbouwwinterscholen als handleiding bij het onderwijs zeer geschikt is. Ofschoon zij in den ondertitel niet genoemd worden, geldt dit ook voor leerlingen aan Tuinbouwwinterscholen. Aan de zoo belangrijke onderwerpen: voortplanting en bastaardeering, is een

grootere plaats ingeruimd, wat als aanbeveling kan gelden. Ruim een honderdtal afbeeldingen en een uitslaande plaat verduidelijken den tekst ten eerste, wat zeker aan het geheel ten goede komt.

Ofschoon van de twee laatstgenoemde boekjes de prijs eveneens verhoogd is, wenschen we toch aan beide een ruim debiet toe.

J. C. MUIJEN.

Wij ontvingen den zen, * * * * *
herziene druk van de *Handleiding voor Veeteelt*, ten dienste van het onderwijs aan land- en tuinbouwwinterkursussen, door J. Kok, uitg. J. B. Wolters te Groningen en den Haag. Hij is in hoofdzak gelijk aan den eersten druk; echter zijn enkele onjuistheden verbeterd en eenige onduidelijkheden weggenomen, terwijl de afbeelding van een Groninger blaarkop door een betere werd vervangen. Van opmerkingen aangaande den eersten druk werd door den schrijver een dankbaar gebruik gemaakt. De handleiding geeft in 82 blz. druks zeer beknopt het voornaamste van de veeteelt en paardenfokkerij in hun tegenwoordigen stand en is voor het doel zeer bruikbaar, terwijl zij nog een zee van ruimte laat voor den leeraar op dit uitgestrekte gebied, om het geschrevene mondeling aan te vullen en toe te lichten. Eenige goede afbeeldingen verduidelijken den tekst.

L.

TOM SCHILPEROORT.

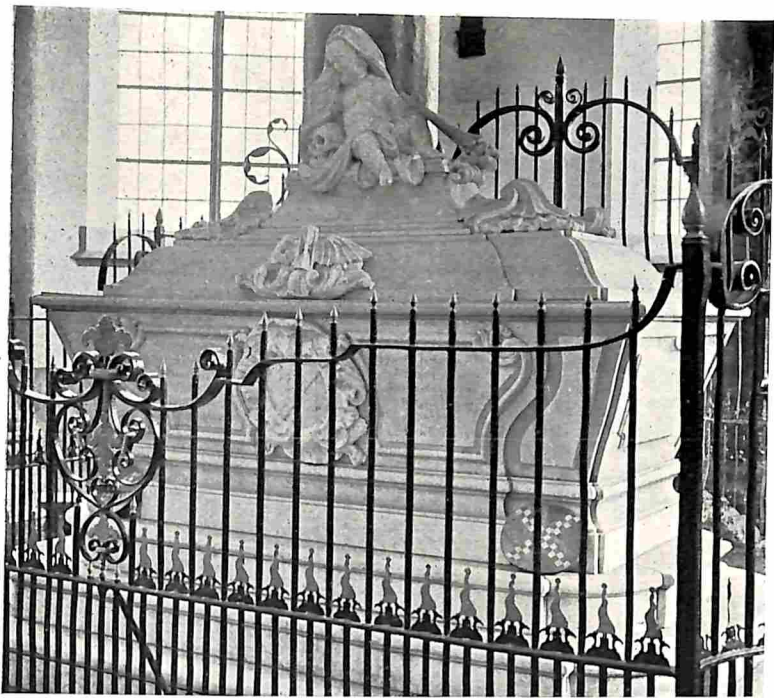

Foto C. Steenbergh.

CULEMBORG.

GRAFTOMBEVAN ELIZABETH VAN BUREN IN DE GROOTE KERK.

„KID” (Geschiedenis van een hond)

Uit het Engelsch van

RICHARD HARDING DAVIS.

2)

WEL hoe heet je ook weer? — Nolan? Wel, Nolan, deze getuigen zijn voldoende, zei de jonge heer, dien mijn nieuwe baas „Mijnheer Wyndham” noemde. Ik zal je als tweede stalknecht aannemen. Je kunt vandaag beginnen.

Mijn nieuwe baas schuifelde heen en weer en legde zijn vinger tegen zijn kuif.

— Ik dank u, mijnheer, zegt hij.

Toen slikte hij alsof hij een graat in zijn keel had gekregen.

— Ik heb een klein hondje, mijnheer, zegt hij.

— Je kunt hem niet hier houden, zegt mijnheer Wyndham, zeer kortaf.

— Het is maar een klein hondje, mijnheer, zegt mijn nieuwe baas, hij zal niet buiten de stallen komen, mijnheer.

— Dat is het niet, zegt mijnheer Wyndham. Ik heb een groote kennel met prachtige honden; zij zijn de beste in hun soort in Amerika. Ik laat nooit vreemde honden op het landgoed toe.

De baas schudt met zijn hoofd en wenkt mij met zijn pet en ik kruip achter de deur vandaan.

— Het spijt mij, mijnheer, zegt de baas. Dan kan ik de betrekking niet aannemen. Ik kan het niet zonder den hond stellen, mijnheer.

Mijnheer Wyndham keek mij zoo scherp aan, dat ik bang was dat hij mij zou slaan en ik ging op mijn rug liggen en bedelde met mijn staart en mijn beenen.

— O, sla je hem! zegt mijnheer Wyndham zeer streng.

— Nooit, zegt Baasje, een kleur krijsend. De man van wien ik hem kocht, leerde het hem. Dat heeft hij nooit bij mij geleerd.

Hij nam mij op zijn arm en om te toonen hoeveel ik van Baasje hield, beet ik hem in zijn kin en zijn handen.

Mr. Wyndham las nog eens de brieven door, welke Baasje hem had gegeven.

— Ja, de aanbevelingen zijn werkelijk zeer goed, zegt hij. Ik geloof dat ik den hond dezen keer zal laten blijven. Maar pas op dat je hem uit de nabijheid van de kennels houdt, of jelui vertrekt allebei.

— Dank u, mijnheer, zegt Baasje en grijnst als een kat, die veilig achter de tralies van den kelder zit.

— Het is geen kwade bulterrier, zegt Mr. Wyndham, over mijn kop voelend. Niet dat ik veel verstand heb van de gladharige soorten. Mijn honden zijn St. Bernards.

Hij hield op met het streelen van mijn kop en hield mijn neus omhoog.

— Wat is er aan de hand met zijn ooren? zegt hij. Ze zijn heelemaal verscheurd. Is hij een vechthond? vraagt hij snel en streng.

Ik moest bijna lachen. Als hij niet mijn neus had vastgehouden, zou ik stellig in zijn gezicht gelachen hebben. Ik, de beste vechthond in de Provincie Quebec-benedendertig pond — en hij, die vroeg of ik een vechthond was! Ik liep naar Baasje toe en liet schuchter mijn kop hangen, terwijl ik wachtte tot hij de lijst van mijn gevechten zou opnoemen, maar de baas kucht zacht achter zijn pet.

— Vechthond, mijnheer! roept hij. Lieve help, mijnheer, Kid kent zelfs het woord niet. Hij is maar een jong hondje mijnheer, zooals u ziet; een schoothondje, om zoo te zeggen. Hij is een echt oude-dames-schoothondje, diezelfde Kid.

— Nu, houd hem maar weg van mijn St. Bernards, zegt Mr. Wyndham, anders eten zij hem in één hap op.

— Ja, mijnheer, dat zouden zij zeker, zegt Baasje.

Maar als wij buiten komen, slaat hij zich op de knieën en lacht inwendig, en knipoogt mij toe.

Baasjes nieuwe woonplaats was buiten, in een streek, die zij Long Island noemen. Er was een hooge, steenen muur om zijn woning met groote ijzeren poorten erin, net als bij Godfrey's Brouwerij. En er was een huis met vijf roode daken, en de stallen, waar ik woonde, waren zindelijker dan een banketbakkerswinkel, en dan waren er de kennels, maar zij leken op niets in de wereld, dat ik ooit had gezien.

In de eerste dagen kon ik 's nachts niet slapen uit vrees dat iemand mij zou betrappen, terwijl ik in zulk een zindelijke woning lag, en mij eruit zou verjagen, en als ik wel in slaap viel, droomde ik dat ik weer in het zolderkamertje van mijn vroegeren baas was, rillend onder de roestige kachel, waar nooit kolen in waren, terwijl de baas plat op zijn rug, gekleed, op den kouden vloer lag. En dan werd ik wakker, verschrikt en jankend, en zag dat ik op het bed van mijn nieuw Baasje lag, terwijl zijn hand vlak bij mij op de deken rustte.

En ik zag den gloed van de groote kachel en hoorde de raspaarden beneden stampen in hun met stroo bedekte boxes, en snoof den zoeten geur op van hooi en zeep en viel weer in slaap.

De stallen waren mijn gevangenis, zooals Baasje zei, maar ik verlang nooit een betere woning dan die gevangenis.

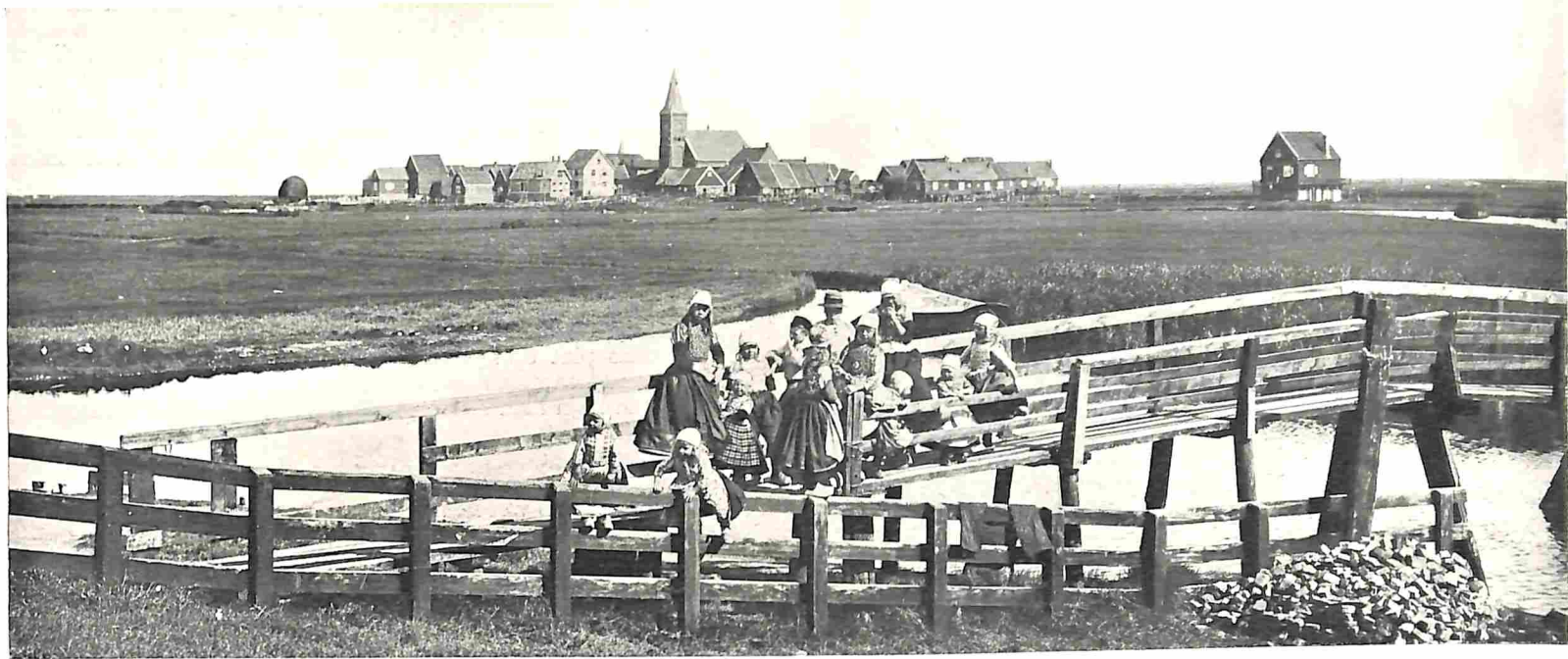
— Zie je, Kid, zegt hij, zittend op een omgekeerden emmer, je moet één ding goed begrijpen. Als ik fluit beteekent dat, dat je de stallen niet mag verlaten. De stallen zijn jouw gevangenis. En als je er buiten komt, zal ik ook moeten heengaan en ver over de zee, in Mayo, zal een oude moeder ook haar hutje moeten verlaten. Want twee pond moet ik haar elke maand sturen, anders heeft zij niet te eten, en geen dak boven haar hoofd. Ik kan dus niet mijn betrekking verliezen, Kid, en zorg dat ik ze door jou niet verlies. Je moet van de kennels weg blijven, zegt hij, die zijn

Foto C. Steenbergh.

CULEMBORG

Oude Gevel aan de Markt.

OP MARKEN.

niet voor jouw soort. De kennels zijn voor de fijne lui. Ik zou het tipje van je staart niet geven voor een nestvol van die wollige honden, Kid, maar toch zijn ze je meerderen, evenals de menschen in het heerenhuis mijn meerderen zijn. Ik weet waar ik sta en blijf weg van de deftige lui, en jij moet wegblijven van de prijshonden.

Ik kom dus nooit buiten de stallen. Den heelen dag lig ik lekker in de zon op de steenen tegels, lik mijn lippen en zie hoe de stal-knechts de rijtuigen schoonmaken, en de eenige zorg, die ik heb, is op te passen, dat ze niet de waterspuit op mij richten. Er is zelfs geen enkele rat om mij te hinderen. Zulke stallen heb ik nog nooit gezien.

— Nolan, zegt de eerste stalkernecht, den een of anderen dag zal die hond van jou er vandoor gaan. Je kunt een straathond niet zijn heele leven vasthouden. Dat strijdt tegen zijn natuur.

De eerste stalkernecht is een aardige oude heer, maar hij weet niet alles. Alsof ik een straathond was geweest, omdat ik het zoo prettig vond! Alsof ik liever mijn eten zoek door in vuilnishoopten te grabbelen, dan het in een etensbak te krijgen, en liever zou vechten en bijten dan lief en beleefd zijn. Als ik moeder bij mij had gehad, zou ik niets meer te wenschen gehad hebben. Maar als ik aan haar denk, snuffelend in de goot, of 's nachts bevriezend onder de bruggen; of, wat nog veel erger is, door de gloeiende straten hollend met uit den bek hangende tong, zoo woest verlangend naar een slok water, dat de menschen haar „dolle hond” naschreeuwen en haar met steenen gooien.

Water is zoo lekker en ik neem het den menschen niet kwalijk, dat zij het in hun huizen opsluiten, maar als de warme dagen komen vond ik dat ze ook eens moesten denken dat dit hondsdagen zijn en een beetje water in een bak buiten zetten, zooals ze dit voor paarden doen.

Dan zouden wij niet dol worden, en de politie behoefde ons niet dood te schieten.

Ik had zooveel van alles, wat ik verlangen kon, dat het mij vaak deed denken aan de dagen, dat ik niets had, en als ik wat ik had moeder had kunnen geven, zooals zij vroeger alles met mij deelde, zou ik de gelukkigste hond in het land geweest zijn. Niet dat ik toen niet gelukkig was, en ook Baasje dankbaar, en als ik alleen maar naar hem had geluisterd, zou de ellende niet zijn teruggekomen.

Maar op een dag zegt de koetsier dat de kleine lady, die zij Miss Dorothy noemden, van school thuis was gekomen, en dien-zelfden morgen komt zij naar de stallen om haar ponnies te stree-len en zij ziet mij.

— O, wat een aardig, klein, wit hondje, zegt zij. Van wie ben jij het kleine hondje? zegt zij.

— Dat is mijn hond, freule, zegt Baasje. Hij heet Kid.

En ik liep heel beleefd naar haar toe en likte haar vingers, want ik had nog nooit zoo'n mooie, lieve lady gezien.

— Je moet meegaan en mijn nieuwe hondjes zien, zegt zij, mij in haar armen nemend en met mij weglappend.

— O, freule, zegt Nolan, Mr. Wyndham heeft orders gegeven dat Kid niet bij de kennels mag komen!

— Ja, ja, zegt de kleine lady, het zijn mijn kennels ook. En de jonge hondjes zullen graag met hem spelen.

U zoudt mij niet gelooven als ik u van die prachtige honden vertelde. Als ik het niet zelf had gezien, zou ik het evenmin gelooven. De Onderkoning van Canada kan niet mooier wonen. Er waren er veertig, maar elk had zijn eigen huis en een tuin voor zich heel alleen, en een slaappleats en een drinkbak. Zij hadden knechts, die wachtten om ze eten te geven, als zij honger hadden en bedienden om ze te wasschen. En hun haar werd gekamd en geborsteld, zooals van de koetsiers, wanneer zij op den bok moeten zitten.

Zelfs de jongen hadden jasjes met hun naam in blauwe letters erop en de naam van allen, die zij kampioen noemden, was netjes geschilderd boven de deur van hun woning, alsof het een kroeg of een huis van een veearts was. Het waren de grootste St. Bernards, die ik ooit had gezien. Ik had onder hen door kunnen loopen, als ze het mij hadden laten doen. Maar zij waren erg trotsch en verwaand, keken slechts eens naar mij en trokken toen hun neus op.

De eigen hond van de kleine lady was een oude deftige bulldog. Hij was met ons gegaan en als hij ziet hoe verbluft ik ben door alles wat ik zie, wordt hij heel vriendelijk en neerbuigend en wijst mij op alles om mij heen.

Jimmy Jocks noemde Miss Dorothy hem, maar door zijn groot gewicht liep hij zeer waardig en langzaam, waggelend als een eend, en zag er veel te trotsch en knap uit voor zulk een dwazen naam.

— Dat is de speelplaats en dit het trofecenhuis, zegt hij tot mij, en dat daar aan de overzij is het hospitaal, waarheen je moet gaan als je ziek bent en de veearts je afschuwelijke medicijnen geeft.

— En welk van die huizen is van u, mijnheer? vraag ik, daar ik beleefd wilde wezen.

Maar hij zag er verontwaardigd en hoogmoedig uit.

— Ik woon niet in de kennels, zegt hij minachtend. Ik ben een huishond. Ik slaap in Miss Dorothy's kamer. En aan de lunch kom ik binnen met het gezin, als de gasten er niets tegen hebben. Zij hebben dit bijna altijd, maar zijn te beleefd om het te zeggen. Bovendien, zegt hij zeer genadig glimlachend, gasten zijn bijna altijd bang voor mij. Dat is omdat ik zoo leelijk ben, zegt hij, zijn rimpels plooiend en zeer langzaam en indrukwekkend sprekend. Ik geloof dat ik de lelijkste bulldog in Amerika ben.

En daar hij het heel prettig scheen te vinden, zei ik:

— Ja, mijnheer, u bent zeker de lelijkste hond, dien ik ooit heb gezien.

Waarop hij goedkeurend met het hoofd knikte.

— Maar, zie je, ik zou ze geen kwaad kunnen doen, zooals je zegt, vervolgt hij, ofschoon ik te beleefd was geweest om het te zeggen. Ik ben te oud, zegt hij, ik heb geen tanden meer. Onlangs, zegt hij, woest kijkend naar de St. Bernards, kreeg een van die wilde beren mij te pakken. Hij had mij bijna vermoord, zegt hij.

Ik dacht dat zijn oogen uit zijn hoofd zouden rollen, zoo woest scheen hij.

— Hij rolde mij door het stof, zei Jimmy Jocks, en ik kon niet overeind komen. Het was gemeen, zei Jimmy Jocks, een gezicht zettend alsof hij een leelijken smaak in zijn mond had. Gemeen noem ik het, onopgevoed, je begrijpt, jonge man, ongepast in onze kringen en gemeen!

Hij gromde diep, blies zich op en hijgde alsof hij gerend had.

— Ik ben geen straathond, zegt hij, grijnzend naar een St. Bernard, gemerkt „Champion”. En als mijn rheumatiek mij niet plaagt, zegt hij, doe ik altijd mijn best vriendelijk te zijn jegens alle honden, zoolang zij gentlemen zijn.

— Ja, mijnheer, zei ik, want zelfs jegens mij was hij buitengewoon beminnelijk geweest.

Wij waren thans bij een klein huisje gekomen dat heel alleen stond, en Jimmy Jocks inviteerde mij binnen te treden.

— Dat is hun prijzenlokaal, waar al hun prijzen bewaard worden. De mijne, zegt hij zeer deftig, staan op het buffet.

Niet wetend wat een buffet is, zei ik:

— Zoo mijnheer, dat moet heel aangenaam zijn.

Maar hij trok alleen zijn kaken op alsof hij zeggen wilde:

— Het is mijn recht.

(Wordt vervolgd).